

הוראות שעה

מערכה לבאר דין פירות עכו"ם אם יש בהן קדושת שביעית, ואם מותר למכור או להשכיר להם קרקע בא"י

מערכה לבאר בעזרה"ה, אם כפירות עכו"ם נוהג בהן דין קדושת שביעית, ואם מותר למכור או להשכיר להם קרקע בא"י ואם זה מהני להפקיע קדושת שביעית מקרקע של ישראל להתיר נידוליהם וכל מיני עבודה ע"י ישראל או ע"י עכו"ם וכל פרטיהן ודקדוקיהן, ובסוף המערכה יבואר כל המשא ומתן שה"י בין הגאונים שבארצנו הקדושה בהשמיטות שעברו, וביחוד של הגאון המקובל מר חותני וצ"ל עם הגאון רשכבה"ג מוהרי"ל דיסקין וצוק"ל בשנת תרנ"ן.

פרק ראשון

פרק ה' (עמ"ט) שהספיחין מותרין והעבודה אסורה, ואין לומר מי שספיחין אסורין פירותיו אסורין ומי שספיחין מותרין פירותיו מותרין, שהרי אסורי הפירות אינו בא מצד הספיחין אלא אסורי הספיחין בא מצד אסורי הפירות ותלי תניא בדלא תניא ואיך נפלה התר פירות הגוי מפני התר ספיחין והספיחין אסורין משום גזרה לא הפירות ע"ש. וכתב הכ"מ על דברי הב"ש ה"ו ו"ל: וכל דבריו הם שלא בהשגחה שמה שהוקשה לו מדקמתי לא נאכל ולא נעבד ופ"י רבינו שאם תיעבד על ידי אחר אסור לאכול ממה שמוציא, יש לומר שאע"פ שפ"י המשנה כתב כן כאן בפרק זה פירשה לענין ספיחין, ועוד מה שכתב בפירוש המשנה שאם תיעבד על ידי אחר אסור לאכול וכו' היינו דוקא בשאיתו אחר ישראל, אבל אם הוא עכו"ם מותר. ומ"ש עוד אבל מה שהוא אסור מן התורה מפני שבת הארץ וקדושתה לא הופקע וכו' לא רק דבדריא כתב רבינו בפ"ט ובפ"י דשמיטת קרקע בזמן שאין היובל טהב אינו אלא מדבריהן ומ"ש לא נפקע אותו אסור בקנינו מטעם שאין קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מיד. מעשר ושביעית אשתמיטתיה מה שכתב רבינו בפ"ה מהלכות תרומות שמה שאמרו אין קנין לעכו"ם בארץ להפקיע מן המלות היינו לענין שאם חזר ישראל ולקחה ממנו אינה כתיבת יחד, אלא הרי הוא כאלו לא נמכרה לעכו"ם מעולם אבל בצורה ביד עכו"ם מופקעת היא ומה שפירושיה מייבש במעשר אינו אלא כשמירחם ישראל דוקא ומ"ש ה"ג אינם מייבש

הנה כתב הרמב"ם בפ"ד מהלכות שמיטה הלכה כ"ט ו"ל: עכו"ם שקנה קרקע בארץ ישראל וזרעה בשביעית פירותיה מותרין, שלא גזרו על הספיחין אלא משני עובדי עבירה, והעכו"ם אינן מלווין על השביעית כדי שגזרו עליהם עכ"ל. ותמה ע"י הכפתור ופירש פרה מ"ז (עתר"ח) והביאו הכסף משנה (ס"ו ו"ל: אמאי פירותיו של גוי מותרין מזה הטעם שכן שנינו לא נאכל ולא נעבד והרב בעלזמו פי' שאם תעבד על ידי אחר אסור לאכול ממה שמוציא זה אפי' בקרקע הגוי, שאם ה"י דעת הרב ז"ל שאינו נעבד, ר"ל בקרקע ישראל אבל בקרקע הגוי נעבד א"כ ה"י בא מטעם יש קנין, ואם הוא כן לא היה צריך ז"ל לזכרון ספיחין, ומה שכתב ז"ל פה שלא גזרו על הספיחין וכו' ודאי הוא שספיחין ישראל בקדושת עזרא אסורין משום גזרה ודלעיל (עתר"כ"ט) אבל לזרוע אסור מן התורה וכלעיל גמי, והגויים אינם מלווין על השביעית ומשום הכי אין לנו לגזור עליהם ולאסור ספיחיהן, אבל מה שהוא אסור מן התורה מפני שבת הארץ וקדושתה לא הופקע אותו אסור בקנינו מטעם שאין קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר ושביעית, שהרי אינם מייבש במעשר ואפילו הכי פירותיהן מייבש הרי הכי גמי אינם מייבש בשביעית, אבל בפירותיהן נוהג שביעית שהרי ביטול גזרת ספיחיה לא התיר עבודה בשביעית וכמו שכתב הוא ז"ל הלכות שמיטה וזכרונה

בשביעית, אבל בפירותיהן נוהג שבועית שהרי ביטול גזירת ספיחים לא ביטל עבודה בשביעית, וכמו שכתב הוא ז"ל שהספיחים מותרים ועבודה אסורה, ע"כ הדבר ברור שאינם ענין זו לזו והנה שבעה ישראל שהחזיקו בה עולי מצרים ולא עולי בבל והנה שבעה עכו"ם, ומ"ש ואין לומר מי שספימיו אסורים וכו' עד ולשתוק אילו היה יורד לסוף דעת רבינו לא היה כותב כן שמה שכתב רבינו ולא גזרו על הספיחים לא לתת זעם להיתר פירות שזרע העכו"ם בשדהו בא כמו שנראה מדברי כפתור ופרח. שפי' דברי רבינו כך הם עכו"ם שקנה קרקע בארץ ישראל וזרעה בשביעית פירותיה מותרים כלומר מפני שהשדה של עכו"ם וגם לא נעבד בה עבודה ע"י ישראל, הלכך מותרים, ומשום דאיכא לאקשו"י האא אפי' שלא נעבדה ע"י ישראל היה לנו להסירה דלא גריעי מספיחים שלא עבדו על ידי ישראל, ואפי"ה אסורים לכך מירן אילו היו הספיחים אסורים מן הדין היה כדבריך, אבל מאחר שהספיחים אינם אסורים אלא משום שמה זרע, ונעכו"ם לא שייך לגזור שמה זרענה שהרי אינם מלווים על השביעית הילכך ליכא קושיא מספיחים ומעמה אין שום פקפוק בדברי רבינו עכ"ל.

והנה הפלוגתא בין הכו"פ והכ"מ הרי היא גלויה לדעתנו עכו"ם שעבד בשביעית בקרקע של עכו"ם בארץ ישראל הוא לדעת הכו"פ הפירות לריך להיות אסורים אפי' קודם זמן הביעור משום דהבין בדעת הרמב"ם בפירושו מ"ש שאם תיעבד ע"י אחר היינו עט"ם וקאמר שלא נאכל במקום שהחזיקו עולי בבל, וע"כ דאסורים לאכול אפי' קודם זמן הביעור דאי לאחר הביעור הא אפי' במקום שהחזיקו רק עולי מצרים נמי אסור כדכתב הרמב"ם (סס) כהדיא ע"ש. ודעת הכ"מ אליבא דהרמב"ם צפ" המסניות דדעתו שזה למ"ש כחזרו ומ"ש צפ" המסניות שאם תעבד ע"י אחר הוא אחר היינו ישראל ודיקא בישראל שעבד בקרקע של עכו"ם דבאיסור הוא לא נאכל אפי' קודם זמן הביעור אבל עכו"ם בקרקע של עכו"ם דלאו איסור הוא דעבד דעכו"ם לא נאעוה על מלות שמ"טות קרקע. לא כן הוא דעת הרדב"ן בהבנת דעת הרמב"ם צפ" המסניות ע"ש. אבל ישראל שעבד בשביעית קרקע של

עכו"ם כיון שעבד ישראל איסור בשביעית. לכ"ע הפירות אסורין אפי' קודם זמן הביעור. **אמנם** לריבין להבין להכסף משנה דס"ל טעמא דעכו"ם שעבד בקרקע של עכו"ם דפירותיו מותרין משום דנעודה ביד עכו"ם מופקעת היא ויש קנין א"כ משנימה לא נאכל ולא נעבד ע"י ישראל אפי' בקרקע של עכו"ם, ועוד קשה לדעתיה מהא דאמר רב דימי בר שינא משמיה דרב בגיטין (סב.) וז"ל: אין עודרין עם העכו"ם בשביעית ע"ש. וכן כתב הרמב"ם עלמו צפ"מ משביעית ה"ח וז"ל: מחזיקין ידי עכו"ם בשביעית בדברים בלבד כגון שראהו חורש או זורע אומר לו תתחוק או תלליה כו' אבל לא יעמדנו ביד ע"ש. ואם נימא כדעת הכ"מ אליבא דהרמב"ם דבועדה ביד עכו"ם לכ"ע יש קנין א"כ למה אין עודרין עם העכו"ם? איכא להבין קלה דעתו עפ"י מ"ש התוס' בגיטין (סס) ד"ה אין עודרין וכו' וז"ל: והא דקאמר בצרקה זה צורך גבי כהן וחורש יכול לומר לו אניטעין אתי בחוכה לא כמו שפי' בקוגטרם שציר לנכרי דהא משמע הכא דאסור ולא מהתבר לחלק בין חנם לבשכר אלא מפרש ר"ח אניטעין בקרקע שמקבלים מן המלך לפרוע כך וכך תבואה בשנה כדאמר התם לעיל מינה רבי ינאי מכרי' פוקו וחרשו ארטוגא בשביעית ושמא סכנת נפשות איכא אם לא יפרשו עם המלך א"כ קסבר יש קנין לנכרי בארץ להפקיע משביעית א"כ שביעית בזמן הזה דרבנן אע"ג דמדרבנן אסור לנכרי אחר גבי מלך התירו עכ"ל. ונראה דמ"ש התוס' אע"ג דמדרבנן אסור קאי ג"כ על תירן דא"כ קסבר יש קנין דאל"כ מאי דותקיה לר"ה לפרש דאניטעין בקרקע שמקבלים מן המלך יפרש כר"ש דשציר לנכרי הוא אלא דהא דגיטין אתי כמ"ד אין קנין ובסנהדרין כמ"ד יש קנין אלא ידאי דס"ל דאפי' למ"ד יש קנין מדרבנן אסור לנכרי אחר ובני מלך דוקא התירו. וא"כ פליגי רש"י ור"ת דהא ע"כ רש"י ס"ל דבסנהדרין מיירי למ"ד דש קנין וס"ל דלמ"ד יש קנין מותרין לעדור עם הנכרי אפי' מדרבנן ור"ת ס"ל דאפי' למ"ד יש קנין נמי אסורין לעדור עם הנכרי דקנסינן ליה לכל ישראל שלא יעדרו בקרקע של עכו"ם שקנה מישראל כדי שלא יבואו למכור קרקעות לעכו"ם בא"י כדאשכחן

בג'טין (מ"ו.) במתניתין דהמוכר את שרה
 לעב"ס (לר"ת הגירסא) לוקח מביא ממנו
 בכורים פי' כל ארס הלוקח ממנו מביא בכורים
 לא שנה מוכר לא שנה אחר דכתבו החוס'
 שם דר"ה לוקח בשם ד"ה משום דלרש"י שגורס
 לוקח ומביא בכורים פי' דקנסין למוכר דוקא
 שקח מן העב"ס זיכורי פירותיו בדמים יקרים
 ומביאם לירושלם כדי שלא יהא רגיל למכור
 קרקע בא"י לעב"ס כדכתב רש"י במתניתין
 הוקשה לו מהא דבגמ' מייתי ראי' מהא דיש
 קנין לעב"ס דמפני חיקון העולם אין דאורייתא
 לא מנא ליה דינמא חיקון העולם קאי אהא
 דחייבוהו ליקח ולכן גורס ר"ת לוקח מביא בלא
 וי"ו ומפרש דלאו דוקא להמוכר קנסו אלא גם
 לישראל אחרים קנסו כדי שיפריחו לחזור ולפדות
 מן הגוי או כדי שלא יהא ישראל רגיל למכור
 קרקע בא"י לעב"ס ע"ש. הרי שיטת ר"ת
 דאפי' למ"ד יש קנין נמי שייך למיקנס לכל
 ישראל כדי שיחזרו לפדות. הכא נמי בענין לעדור
 עם העב"ס נמי אסרינן לכל ישראל אפי' למ"ד
 יש קנין כדי שלא ישחקשו ביד עב"ס (ולקמן
 בפל"א הארכנו בזה) והילכך ס"ל דוקא גבי מלך
 התיירו ולא בזכרי אחר אבל רש"י דס"ל דדוקא
 למוכר קנסו ולא לאחר הכא נמי אין סברא
 לאסור לעדור עם הזכרי למ"ד יש קנין. וא"כ
 נימא דס"ל להכסף משנה אליבא דהרמב"ם
 דאיסור אין עודרין היינו אפי' למ"ד יש קנין
 מיטעס קנס שלא ישחקשו ביד עב"ס. ובאמת
 אפשר הוא לומר כן אפי' אליבא דהרמב"ם
 דאעפ"י דהרמב"ם לענין בכורים אינו גורס לא
 כרש"י ולא כר"ת אלא חזר ולקח מביא בכורים
 כדכתב צפי' המשניות וביד החזקה פרק ב'
 דבכורים ע"ש וכדנבאר בעה"ת לקמן בפרק
 שביעי. מ"מ עכ"פ מוכח דאפי' למ"ד יש קנין
 מחמירין על הקרקע כמו שה"ת תחת יד ישראל
 וכו' כדי שלא ישחקשו ביד הגוי. ולהכפחור
 ופרח שהבין בדעת הרמב"ם צפ' המשניות
 דמפרש הא דלא נאכל ולא נעבד היינו עב"ס
 בקרקע העב"ס א"כ אין יתכן להטיל איסור
 על העב"ס שלא יעבד את ארנו הרי בודאי לא
 ישמע לנו (ענין ביד' ס' ג"ה סעיף ה' ובפ"ח
 לענין אבר שנשבר ס"ק ט"ז והארכתי בזה
 במקום אחר.) ועוד אם נימא דבאמת אסור
 לעב"ס לעבד בשביעית אפי' בקרקע שלו א"כ

אין אמרינן במתניתין דפ"ד דשביעית מ"ג
 ובפ"ה מ"ט ובג'טין (סא.): ומחזיקין ידי נכרים
 בשביעית ואמרינן בירושלמי דהיינו חרס זה
 טבאות ולבחר שמיטה נביא לה מינ'. ובגמ'
 דגיטין (פ"ב.) אימא דאמר ליה אחיזקו ע"ש
 ואם אימא דיש איסור גם על העב"ס לעבד
 קרקעו בארץ ישראל בשביעית א"כ אין מותרין
 להחזיק לע"פ? לכן נראה דמורה כי פי' דלא נעבד
 היינו בישראל ולא כאלה היינו אם תעבד ע"י
 עב"ס ושניהם. מיירי בקרקע עב"ס וכמו שמדייק
 הרמב"ם וכתב: שאסור לנו עבודת הארץ
 ההיא (הרי כתב בזהו לענין העבודה שאסור
 "לנו" ולא עב"ס) ואם תעבד ע"י אחר אסור
 לאכול ע"ש. הרי לענין זכילה כתב ע"י אחר
 עיין לקמן פרק ג'.

פרק שני.

והנה מ"ס הכ"מ על הכו"פ דאישתמיטתיה
 מה שכתב רבינו צפ"א אין יתכן לומר
 כן דהא הכו"פ הוא הראש וראשון בשטיה זו
 בדעת רבינו דבעורה ביד עב"ס מופקעת היא
 מן המנות ולכ"ע אמרינן יש קנין לענין זה והוא
 בעלמא כתב הכי בפ"ד (עכ"א) ע"ש ואעפ"י
 דלעלמא כתב דמסתברה כפ"י רש"י אבל מורה
 דדעת הרמב"ם כך הוא ע"ש. ולכן נלעג"ד דעת
 הכו"פ דאעפ"י דאמת הוא שהרמב"ם ס"ל
 דבעורה ביד עב"ס לכ"פ יש קנין כדכתב
 הרמב"ם בפ"א מהרומות ה"י ובפ"ב הט"ו מה'
 בכורים ע"ש אך זה אינו אלא לענין תרומות
 ומעשרות ובכורים דבמעשרות איכא מיעוט דנגד
 ובכורים איכא מיעוט דאמתך ארנך, משא"כ
 בשביעית איכא שום מיעוט. ואעפ"י דכתב
 בשביעית נמי לכס שנאמר והיתה שבת הארץ
 לכס ס"ל דבעינן לדרשה אחרינא דכתב הרמב"ם
 בהלכות שמיטה פ"ה ה"ו ח"ל: מיני בכוסים כגון
 בזית ואלה הן קדושת שביעית חלה עליהן
 ומכנסין בהן שנאמר והיתה שבת הארץ לכס
 לכל זרכיכם ע"ש. או בעינן קרא למ"ס בת"כ
 פ' בהר פ"א פ"ו ח"ל: לכס ולא לאחרים ע"ש.
 ופי' המפרשים דחיי למעט שלא להאכיל לגויס
 ולשכיר ע"ש וכיון דלית לן מיעוט לכשהוא ביד
 עב"ס כמו בכל אינך והרי רואין אהנו שאפי'
 אם נימא כשהוא ביד העב"ס יש קנין מ"מ

כשחזר וקנה ממנו לא היו כמו כיבוש יחיד הרי
 ע"כ דלא נפקע קדושת א"י אפי' כשמכר לעכו"ם
 וכמו שכתב הרמב"ם בלשונו הקדוש בפ"א
 מהרומות ה"י וז"ל: אלא הרי היא בקדושה
 ע"ש הילכך כיון דכתיב סהם ושבתה הארץ
 אסור לכל ישראל לעבוד איזה עבודה בשביעית
 בארץ ישראל אפי' כשהקרקע ביד העכו"ם
 עדיין ויש ראייה לדעתו מדברי הרמב"ם גופיה
 שכתב שם וז"ל: אלא מפרים תרומות ומעשרות
 ומזבחי זבוארים. ולא כתב ג"כ וחייב בשביעית
 כמו שכתב בסופו וז"ל: ויש קנין לעכו"ם
 בסוריא להפקיע מן המשטרות ומן השביעית?
 אלא ודאי דהיינו טעמא דברישה אפי' קודם
 שחזר וקנה נמי חייב בשביעית הילכך לא
 הזכיר שביעית בחזר וקנה דוקא. לדעת הכ"מ
 דכמו בהרומות ומעשרות וזבוארים צעין דוקא
 שחזר וקנה ה"ה לענין שביעית דס"ל לכס
 דשביעית אחי' להעוטי כשהוא ביד עכו"ם
 דכתב בהדיח בספרו אבקת רובל סי' כ"ד
 וז"ל: ואם באנו לדון יותר טעם יש לאמר
 שיש לו קנין להפקיע משביעית דקרא כתיב
 והיתה שבת הארץ לכם ולא לגויים ע"ש. והטעם
 דכתב שם בשני עומדים א' משום דקרא כתיב
 והיתה וכו' ועוד שהרמב"ם מפרש בפ"א מה'
 הרומות שמה שאמרו ח"ן קנין לגוי' בארץ
 להפקיע בו ע"ש. משמע דלתירץ השני לא
 צעין קרא דלכס היינו דבתיורן ראשון סבר
 דמלכס ילפינן דאמרינן יש קנין בעודה בידו
 ותיורן השני ס"ל דלכס לא בא אלא למעוטי
 קרקע של גוי' בא"י ומשכחה לה כגון שיש להגוי'
 קרקע בא"י מוזנן יהושע לאחר שקידש ומקודם
 כיבוש ערדין לא בא כנכס ברשות ישראל מעולם
 כמו שחשב ריב"ל. וביבשלמי דספ"ט דשביעית
 גבי גינתא דביסרא והבאתי לקמן פ"ה דכס"ג
 הוא דבא הכתוב למעט אבל לענין קנין לית לן
 קרא למעט אלא דממילא אמרינן דכיון דממעט
 קרא לשל עכו"ם אמרינן דיש קנין כ"ז
 שטודנה ביד עכו"ם אפילו אם קנה מישראל
 כמו בהרומות ומעשרות וזבוארים, והא דלא הזכיר
 הרמב"ם בשביעית היינו טעמא דאי היה כתב
 בשביעית ה"י משמע הא קודם שחזר ישראל
 וקנה מן העכו"ם אינו חייב בשביעית כלל
 ומוחר לישראל לעבוד בקרקע הגוי' ובאמת זה
 איש דהא גם הכ"מ ס"ל דאסור לישראל לעבוד

בקרקע של הגוי' בשביעית (עיין לקמן בפרק טעם
 אחר מפני מה לא כתב בשביעית) והטעם דלכס
 צעין לדרוש לכל לרביכס מ"מ שפיר איכא
 למימר דנדרש גם למעט זכרים והמקרא נדרש
 לפניו על שביעית הארץ ולאחריו על לאכלה
 ונדרש לכל לרביכס כדפסק הרמב"ם בפ"ה
 מה' ביאת המקדש ה"ח דקבל בשמאל פסול
 ואמרינן בזבחים (כ"ד:): טעמא דפסול משום
 דס"ל דמקרא נדרש לפניו ולאחריו ע"ש. ואיכא
 להסביר שיטה הכ"מ דכיון דע"כ קדושת א"י לא
 נפקעה אפי' בעוונה ברשות העכו"ם איכא
 למימר דדיון מקום שהחזיקו עולי מנזרים יש לו
 והלכך שפיר כתב דאפי' בקרקע של עכו"ם
 אסור לישראל לעבוד אותה בשביעית כמו מקום
 שהחזיקו עולי מנזרים ד'ה נעבד בה דהא קרקע
 של עכו"ם בארץ ישראל וקרקע של ישראל
 במקום שהחזיקו עולי מנזרים שוים הם בקדושתן
 דכתבתי במקום אחר להסביר ענין קדושת
 יהושע וקדושת עזרא דהנה ארץ ישראל יש לה
 שני מיני קדושות דהיינו קדושת ארץ ישראל מנד
 עלמנותה וקדושת חיוב המלות שבהרץ ישראל
 ויש להם לתאר שם קדושתן קדושת א"י היינו
 קדושת הגוף שגוף ארץ ישראל יש לה קדושה
 קדושת הרוחניות כמו כל חפץ הגשמיים שקדוה
 קדושה הרוחניות כמו הפילין מוזהו ספר תורה
 בית הכנסת וכוונתו ומוחר עליו מן כל חפץ
 שקדוה קדושת הדמים דהיינו חיוב המלות
 שמהויבים לקיים בה כל מלות התלויות
 בארץ ולענין זה ח"ן לא רק קדושת דמים כי
 בכל זמן שארץ ישראל חסה ידיו דהיינו שיש
 לנו בה קנין דמים מחויבים בכל מלות שהיא
 חובת קרקע משא"כ כשגלגלו מארצנו הקדושה
 וארץ ישראל ניתנה ביד זרים בעוונותינו הרבים
 נפקעה מקדושת דמים דהיינו ממלות התלויות
 בארץ יען שקלאו ע"י כבוש וילתה מרשותינו
 קנין הדמים שה' לנו בה אבל קדושת הגוף
 שנתקדש גוף ארץ ישראל לא נפקעה מעולם
 והיא בתקפה לעולם ועד כמו דלמדינן קדושת
 הגוף לא פקעה בכדי ועיקר הקדושה שנתקדשה
 בצריה בין הצתרים כשנתן הקב"ה את הארץ
 לאברהם לא נתבעלה לעולם וקדושה זאת היתה
 חלה על הארץ אפילו בלא קדושת יהושע ובית
 דינו אך כל זמן שלא בא יהושע ובית דינו לקדש
 את הארץ שניתנה לאברהם אבינו לא היתה

נחמיכה לנהוג זה בתרומות ומעשרות ועיקר חובת קרקע נחמיכה הארץ לאחר קדושת יהושע וזית דיו מדעת ישראל והוא הקדוש את הארץ בקדושת הדמים אך מפני שלא היה הקידוש והכיבוש והישיבה ביחד אלא שיהושע וזית דיו קדשו וחלקו כל ארץ ישראל לשבטים יהודים שנכבשה הלכך לא פעלה הקדושה אלא לשעמה אבל אח"כ נשגלו מארץ ישראל וכבשו האומות ונחבטל קנין הדמים מישראל נחבטלה כל קדושת יהושע משא"כ בקדושת עזרא וזית דיו שקדשו והרשו קדושת הדמים בא"י מחדש ה"י קידוש של קיימא לעולם ועד לשעמה ולעתיד לבא ולא לריבא לעולם קדושה אחרת מפני שהקדושה שלהן ה"י לאחר שישבו על אדמתן הילכך ה"י להקדושה יותר כח מקום לתפוס משום שקנו קנין הדמים בקנין גמור הילכך הקדושה דמים להחמיש במנות הארץ אין לה שום ביטול וזוה איכא להבין דברי הרמב"ם בפ"ו מה' זית הבחירה ה"ז? שכהב שם לחלק בין קדושת יהושע לקדושת עזרא מפני שה"י בחוקה ע"ש. ועיין בפ"מ שהיה ב"ע. וזוה איכא להבין קוש"י הריב"א ר"ש מגילה לפעמא דתלו אנשי כה"ג לקריאת מגילה בחוקה חומה בי"ב משום כבוד ארץ ישראל דבשלמא למ"ד קדושה ראשונה קדשה לשעמה וקדשה לעתיד לבא איך שפיר שחלקו לא כבוד שכסש שקדושת הארץ קיימת לענין זית בבתי ערי חומה דין הוא שהיא קיימת ג"כ לענין מקרא מגילה, אלא למ"ד לא קדשה לעתיד לבא עד שבא חומר וקדשה כיון דאזלה לה קדושה לענין זית בבתי ערי חומה כ"י מהענין לחלוק כבוד לה"י לענין ח"מ ע"ש. אבל לפי הנ"ל איכא למימר דאפי' לאחר שנעלה קדושת יהושע ש"ך ליתן כבוד לארץ ישראל אפי' לאחר נחבטל קדושת יהושע אבל קדושת הגוף לא נכתפה, וזוה אתי ננוי שפיר הא דריתא בתוספתא דמס' נגעים פ"ז ח"ל: והלוקח בית הגוי יראה בתחלה משא"כ באדם ע"ש והכו"פ פ"ד הקשה מזה לשיטת הרמב"ם דס"ל דבעודן ביד העכו"ם לכ"ע יש קנין ע"ש. אבל לפי הנ"ל אתי שפיר דמ"ש דבעודו בידו יש קנין היינו דוקא לענין מלות חובת קרקע דזוהו הקנין דמים דעל ידו בא הקדושה דמים דהיינו מלות התלויות בארץ וכיון שחמת יד העכו"ם הוא פטור הוא מחו"מ

ומשביעה ובכורים משא"כ מלות ראיית רגעים לאו מלות חובת קרקע הוא ולא בא מלך קדושת דמים אלא מלך קדושת הגוף שארץ ישראל קדוש קדושת הגוף לא בטלה אפי' כשהיא ברשות עכו"ם למ"ד אין קנין כדנבאר לקמן. ועיין בתוספתא יו"ט במסכת עדיות פ"ח מ"ו שכתב לפרש טעמא דקדושת עזרא לא נחבטלה משום שה"י מדעת הנוטן דהיינו ברשינן כורש ע"ש. ולעג"ד נראה משום דהקדושה ה"י בזמן שנתיישבו וקנו בקנין גמור דהיינו בחוקה ממש דהא כתב שם הרמב"ם ח"ל: ולמה אני אומר במקדש וירושלם קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא. ובקדושת שאר ה"י לענין שבועות ומעשרות וכיוצא בזה לא קדשה לעתיד לבא. לפי שקדושת המקדש וירושלם מפני השכינה ושכינה אינה בטלה. והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם ואמרו חכמים אע"פ ששמוין בקדושתן הן עומדין אבל חיוב הארץ שבשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים וכיון שנלקחה הארץ מידהם בטל הכבוש ונפטרה מה"ה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל וכיון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכיבוש אלא בחוקה שהחזיקו בה ולפיכך כל מקום שהחזיקו ב"י עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה הוא מקודש היום ואע"פ שנלקחה הארץ ממנו ומייב שבשביעית ובמעשרות על הדרך שביארנו בהלכות תרומה עכ"ל. וכן כתב הרמב"ם בפ"ה מה' תרומה ה"ה ע"ש. הרי כתב בפירוש דעיקר תקיפות של קדושת עזרא וזוהת קדושתה יהושע וזית דיו משום קדושתה נעשתה ע"י שהחזיקו בה דהיינו הישיבה שנתישבו על אדמתה ואחר כך קדשו משא"כ בקדושת יהושע וזית דיו שהיתה קודם שנכבשו ונהישבו על אדמתן הילכך לא היה מהני אלא לשעמה ולא לעתיד לבא, אבל קדושת ארץ ישראל שיש לה מלך קדושת הקב"ה שקדושה בצבית בין הבהרים אין לה בטלה עולמית כמו קדושת ירושלים והמקדש דאין לה בטלה כדכתב הרמב"ם וילוף מקרא דהושמותי את מקדשיכם ולענין זה אין חילוק בין החזיקו עולי בבל להחזיקו עולי מצרים דשניהם קדושים בלא שום ביטול עולמית. ועיקר החילוק ביניהם לענין מלות התלויות בארץ וכדכתב הנפטר ופרח בפרק עשירי ע"ש (ועיין לקמן בפ"ו). הכי מקום

שהחזיקו עולי מצרים קדושת הגוף יש לה כמו מקום שהחזיקו עולי בבל והילכך גם במקום שהחזיקו רק עולי מצרים אסור עבודה בעבודת הקרקעות ואפילו מה"ט כדנבחר לקמן בשם הרמב"ם בתשובותיו והבאחזיו לקמן בפ' וא"כ קרקע שקנה העכו"ם מישראל צ"ח אעפ"י דנימא יש קנין בעודה ביד העכו"ם היינו דוקא לענין קדושת דמים דקנין דמים של ישראל נפקע מחמת המכירה שמוכר לעכו"ם אבל על כל פנים עיקר קדושת ארץ ישראל לא נפקע אפילו בעודנה ביד העכו"ם דהא כשהור ולקחה לא הו' כמו כיבוש יחיד אלא ודאי דקדושת א"י לא נכנסה ממנה אלא קנין הדמים הוא דנפקעה והילכך כשחזר וקנה מן העכו"ם הורת וניעור קדושתה הקודמת דהיינו קדושת הדמים כי קדושת הדמים נמשכה אחר קדושת הגוף גם שיש בה ובמקום שאין בה קדושת הגוף גם קדושת הדמים דהיינו חובת הקרקע אינו חל על הקרקע ואעפ"י דאפי' למ"ד כיבוש יחיד שמה כיבוש מכל מקום קדושת ארץ ישראל אין לה. ואף על פי דהרדב"י מסתפק בזה בפ"א מתרומות ה"ג וז"ל: משמע מהבא שאם נכבשה כל א"י ואח"כ הלך מלך ישראל על פי צ"ד ובכל מקומות אעפ"י שאין מן הארץ שנתנה לאברהם אבינו יש להן קדושה כשאר א"י ולבי מהמם בה דדילמא דוקא לענין שנהג בה תרומות ומעשרות מן התורה אבל לענין קדושת א"י ממש לא י"ע עכ"ל. ומה שכתב דדילמא דוקא לענין שנהג בה תרומות ומעשרות לאו דוקא דהא אמרינן בע"ז (כ"ה.) דלמ"ד אין מוכרין שדות ובהים לעכו"ם כסוריא מה"ט היינו טעמא משום דס"ל כיבוש יחיד שמה כיבוש ע"ש, אבל קדושת א"י נלענ"ד לכ"ע. אין לה אפי' למ"ד כיבוש יחיד שמה כדאמר דהא אמרינן בגיטין (ח.): בשלשה דרכים שוטה סוריא לא"י ובשלשה לח"ל, עפרה עמא כח"ל והמוכר עבדו לסוריא כמוכר בח"ל, ובשלשה לא"י, חייבת במעשר ושביעיית כח"ל, כו' קסבר כיבוש יחיד שמה כיבוש ע"ש הרי אעפ"י דתנא דברייתא ס"ל כיבוש יחיד שמה כיבוש מ"מ עפרה עמא ותוכר עבדו כמוכר בח"ל, ואם נימא דלמ"ד כיבוש יחיד שמה כיבוש יש לה קדושת א"י כח"י גמורה א"כ אין יתכן לומר על עפרה שטמא הוא ולמ"ד כיבוש יחיד שמה כיבוש וכל

ללמוד למ"ד לאו שמה כיבוש היא שנכבשה כל א"י ואח"כ הלך מלך ישראל על פי צ"ד וכבש מקומות שאין מן הארץ שנתנה לאברהם אבינו שאין לה קדושת א"י דהיינו קדושת הגוף אלא קדושת דמים דהיינו לענין חיוב בתרומות ומעשרות ושביעיית ובכזורים, אבל קדושת הגוף כח"י לא נתקדש אלא ארץ שנתנה לא"י היינו דוקא בכיבוש יחיד למ"ד דהוי כיבוש או היא שנכבשה כל א"י דלכ"ע אם אח"כ הלך היחיד וכבש מקומות שאין מן הארץ שנתנה לאברהם אבינו דהוי כיבוש החם הוא דמהני קדושת דמים בלא קדושת הגוף דהוי כיבוש מעליא משא"כ היא דמעטס כיבוש לחוד לא היה כח לחול עליה קדושת דמים אזי בעינן דוקא מקום שחל עליה קדושת ארץ ישראל קודם הכיבוש ואם הו' קדושת ארץ ישראל חל עליה מקודם אזי מהני גם כיבוש יחיד שיחול עליה מלות חובת הקרקע מה"ט משום כיון דבמה שיצאתה מרשות ישראל לא נפקעה אלא קדושת דמים והיינו משום דקנין הדמים נפקע ממילא נפקע חיובא דמלות התלויות בארץ והילכך אח"כ שקונה מחדש קנין הדמים ממילא נחמייז בכל מלות הארץ אעפ"י דלא הו' אלא כיבוש יחיד משום דבלא"ה המקום קדוש קדושת הגוף במעשה של כבישה כל דהו חוזרת לקדושתה הראשונה אבל עכ"פ קדושת הגוף לריבין ישיב' בתחלה אבל אי לאו דהיתה קדושה קדושת הגוף לא מהני כיבוש יחיד. ואיכא למימר עוד טעם בזה שהו' יפה כח העורא ובית דינו שקדושה הו' מועיל גם לעמיד לבא מכה קדושת יהושע ובית דינו שלא היה מועיל אלא לשעתה ולא לעמיד לבא משום דקדושת יהושע היתה בשתי פעולות לגמור. קדושת הגוף דהא צברית בין הצהרית שנתן הקב"ה לאברהם אבינו את הארץ לא נתקדשה עדיון את הארץ לגמרי אלא שנקדושה היתה מיתלא תלי וקאי עד שיקדש יהושע ובית דינו והילכך מפרשינן הא דאמרינן בכל מקום ירושה ראשונה היינו בימי יהושע עיין ברש"י ותוס' יבמות (פ"ב) דלא כר"ח וא"כ היה לפני יהושע ובית דינו לעשות שתי קדושות לגמור את הקדושת הגוף ולקדש קדושת הדמים והכל הו' לפני הכבישה כדי שלא יהו' כיבוש יחיד כדכתב הרמב"ם פ"א מתרומות ה"ב יפן דעדיין לא נגמר הקדושת הגוף ולא לא היה מהני כיבוש יחיד א"כ די

להקדושה שיעיל כ"ז שהיו ביד ישראל, אבל כשילא מרשות ישראל נפקע לגמרי את הקדושת דמים שנתקדש קודם שכבשו וקודם שחלקו משא"כ בקדושת עזרא דכבר נתקדשה קדושת הנוף והקדושת הנוף לא בטלה א"כ לא היה על עזרא לקדש אלא קדושה אחת דהיינו קדושת דמים והקדושה הזאת היה אפשר לקדש אפי' אם לא היה רק כיבוש יחיד ישן שבלא"ה היתה כבר חלה על הארץ קדושת הנוף ולא היה חסר רק קנין הדמים וכיבוש כל דהו באופן שהישראל קונה קנין גמור חזרת הקדושת דמים בלירוף הקדושת הנוף ונתחייבו כל מצות התלויות בארץ א"כ על עגם הקדושת היתה באפשרי לקדשה בלאו עזרא ובית דין אלא כל יחיד ויחיד שיחזיק על אדמתו לשם קדושת א"י נתקדשה בקדושת א"י כדכתב הטור בספר הלכות ארץ ישראל המיוחדת להטור הגדפס בלוגדון שנת תר"ס ס"ו ו"ל: ולפי דעתו לא צ"ע קדוש מקום מכל מה שכבשו עולי מלרים אפי' היום אם תהי' עיר אחת בא"י מיוחדת לדירת ישראל והשדות מיוחדות לישראל ולא יהי' עליהן אימת גוי שיוכל לגרסם ממנה זו היא קדושתה וחייב במעשר דאורייתא ע"ש. ולפי"ז אחי שפיר דברי החוס' דניטין (ת) ד"ה רבי יהודה ו"ל: שאל רבינו פטר לר"ת דבזמן הזה הי' להתחייב לרבי יהודה במעשר שאנו במערכה של א"י והשיב דלא קי"ל כרבי יהודה ע"ש. ולכאורה קשה מאי קשה הא לא החזיקו עולי בבל כל כנגד ארץ ישראל כדכתבו החוס' (סס) ע"ש. א"כ מאי דוחקיה לר"ת לומר דלא קי"ל כר"י דילמא באמת קי"ל כר"י אלא דפטור משום דלא החזיקו בה עולי בבל? אבל לפי הכל אחי שפיר דאפי' למקום שלא החזיקו בה אלא עולי מלרים לחוד נמי משכחת לה דיתחייב מה"ת אם תהי' עיר אחת בא"י מיוחדת לדירת ישראל אעפ"י דלא הו' אלא כיבוש יחיד מ"מ שפיר חל קדושת המצות שבארץ דהיינו קדושת א"י בקדושת דמים כיון שעכ"פ כבר נתקדש בקדושת הנוף הו' לא הו' כיבוש יחיד והילכך קדושת עזרא ובית דין מוסיק יתרון על קדושת א"י דאפי' לעתיד לבא נמי קודשה ולא הי' אורך כלל לקדש פעם אחרת אלא די בקדושת עזרא ובית דין לעולם ולעולמי עולמים לענין דאפילו לאחר שנליט

מארלנו פעם שנית ונשארה לזרים מ"מ אין קדושתה נגרע ממנה מאומה דאעפ"י שקנה ישראל נחלה בארץ ישראל ולא יכוון בשעת קנין שיחול עליה קדושת הדמים על נחלתו מ"מ נתקדשה ממילא דאי לאו קדושת עזרא אעפ"י דכבר יש לה כוונה בשעת קנין מ"מ לא מהני כיבוש יחיד בלא כוונה בשעת קנין על מנת שיחול עליה הקדושת דמים דהיינו קדושת המצות התלויות בארץ דאל"כ איך יתכן לומר הא דאי' בחגיגה (ג:) ובחולין (ז) ובשאר מקומות ז"ל: הרבה כרכים כבשום עולי מלרים ולא כבשום עולי בבל וקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעמה ולא קדשה לעתיד לבא והניחוס כדי שיסמכו עליהן בשביעית ע"ש הא כיון דהיבא דהיבא קדושת הנוף בלא"ה מועיל אפי' קדושת יחיד דהיינו אפי' כיבוש יחיד נמי מהני א"כ איך אפשר שכל מקום שהחזיקו עולי מלרים יסמכו עליהן עניים בשביעית הא תבף שקנה אותם ישראל נתקדש הקרקע בקדושת דמים מפני שקדושת הנוף שכבר עלה על הקרקע אבל אם נימא החילוק דבמקום שהחזיקו עולי בבל אעפ"י דינא מרשות הגוי מ"מ תבף שהישראל מכים אותה ברשותו ממילא חוזרת לקדושתה הראשונה ואפי' בלא כוונה לקדש אותה בקדושת א"י נמי נתקדשה ממילא משא"כ במקום שהחזיקו עולי מלרים ולא היתה בה קדושת עזרא כלל אין הקדושת דמים חוזרת על הארץ בלירוף קדושת הנוף בלא כוונה בשעת קנין שיחול עליה קדושת דמים והילכך מקום שלא קדשה עזרא כלל אעפ"י דקידשה יהושע וקדושת הנוף נשאר עליה לעולם וקנה הישראל בסתם אינו חייב בתו"מ וכל מצות הארץ כלל ולכן סמכו עליהן עניים בשביעית. וא"כ כפי שנתבאר עכו"ם שקנה קרקע בארץ ישראל כיון דבעודה בידו אמרינן יש קנין לענין קדושת דמים אבל לענין קדושת הנוף לא נפקעה כלל כדכתב הרמב"ם בפ"א מתרומות ה"י: אלא הרי היא בקדושת ע"ש. הילכך שפיר כתב הכ"מ דאע"פ דבעודה בידו אמרינן יש קנין מ"מ אסור לישראל לעבור בחובה משום דכיון דקדושת הנוף לא נפקעה לעולם אפילו כשהיא תחת יד העכו"ם הרי שוותה למקום שלא החזיקו בה רק עולי מלרים לבד דג"כ קי"ל דלא נעבד בה כדאיתא בפ"ז משביעית מ"א בסיפא ו"ל: וכל שהחזיקו עולי

מלרים כו' אבל לא נעבד ע"ש.

פרק שרישי

אמנם

לפי"ז נרמז ביון דעכו"ס
 שקנה קרקע בא"י שותה קדושה
 למקום שהחזיקו בה עולי מלרים א"כ מפני מה
 אמרינן במתניתין דלא נאכל הא בהחזיקו עולי
 מלרים אחר התנא הנאכל ולא נעבד? איכא
 למימר דקרקע של עכו"ס שקנה במקום
 שהחזיקו עולי בכל שותה למקום שהחזיקו עולי
 מלרים שהיא ביד ישראל אבל מקום שהחזיקו
 בה עולי מלרים שהיא ביד עכו"ס נחית בה
 דרגא מקרקע של עכו"ס במקום שהחזיקו עולי
 בכל והא מחמתין כיון דרישא מיירי בקרקע
 של עכו"ס אלא שעבד בה ישראל א"כ ה"ה
 כסיפא דמדבר במקום שהחזיקו עולי מלרים
 מיירי נמי בעכו"ס שקנה קרקע במקום
 שהחזיקו בה עולי מלרים ועבד בה ישראל
 ובענין זה ודאי חלוקה הם בדרישה דבמקום
 שהחזיקו בה עולי בכל אעפ"י שהיא תחת יד
 העכו"ס מ"מ יש מעלה אם יקנה ישראל ממנו
 את הקרקע הרי יחול עליה קדושת דמים יחד
 בקדושת הגוף ורין ארץ ישראל יש לה לכל
 דבריהם הילכך גם כשהיא ערוין תחת העכו"ס
 ג"כ כל חומר א"י יש לה לאסור שתעבוד בה
 ישראל ואם עבד בה לא יאכל את הפירות מה
 שאין קן מקום שהחזיקו בה עולי מלרים ושהיא
 תחת יד העכו"ס דאפי' אם יקנה אותה ישראל
 סתם בלא כונה להקדישה בקדושת א"י לא יעלה
 לה שום מעלה ביד ישראל מכההיתה תחת יד
 העכו"ס הילכך די לאסור בתוכה עבודה משום
 דע"כ קדושת א"י יש לה דהיינו קדושת הגוף
 אבל אכילה לא אסרו אם עבד בה עכו"ס
 משום הקדושת דמים לא יחול עליה אפילו
 כשהיא ביד ישראל.

והנה

אעפ"י שלא גזרו על הספיחים בהחזיקו
 עולי מלרים כדכתב הרמב"ם בפ"ד
 משמיטה הכו" ע"ש. היינו דוקא שלא עבד בה
 ישראל אלא מחיליו הוא דעלו, אבל אם עבד בה
 ישראל אסורים פירותיה כמו במקום שהחזיקו
 בה עולי בכל כיון דעשה בה מעשה האיסור
 וכיון דבמקום שהחזיקו עולי בכל וקנה בה
 עכו"ס שותה קדושה למקום שהחזיקו בה עולי

מלרים שהיתה ביד ישראל הוכיח הכו"פ בעכו"ס
 שקנה קרקע בא"י דפירושה אסורין כשורע
 בהן העכו"ס אעפ"י דגזירת ספיחים ליכא
 בעכו"ס מ"מ פירות שאלו ע"י עבודה אסורים
 כמו שבמקום שהחזיקו עולי מלרים אעפ"י דעל
 הספיחין לא גזרו אבל זריעה לאסור מה"ת גם
 במקום שהחזיקו בה עולי מלרים ופירותיה
 שגדלו ע"י עבודה שאסור בה אסורים דזה וזה
 שווים בקדושתן והכסף משנה משיג עליו וכתב
 הדדבר ברור שאין רומה אלא דבמקום
 שהחזיקו עולי מלרים הוא לאסורים הפירות
 כשנעבד בה משום דהתם בשדה ישראל הוא
 דמיירי והכא בשדה עכו"ס הוא דמיירי וה"ה
 דהוי מ"י למימר לחלק דהתם מיירי כשישראל
 הוא דזרע בה שנעשה מעשה איסור על ידי
 ישראל הילכך שפיר אסרינן פירותיה משא"כ
 כשפירותיה נתגדלו ע"י עבודה עכו"ס ללא
 נעשה בה איסור כלל גם פירותיה מותרין דהא
 גם הכו"פ מודה דעכו"ס שעובד בשביעית אין
 העכו"ס עובר עבירה משום עבודה בשביעית
 כדכתבתי לעיל בפ"א וכן מבוחר מדבריו בהדיא
 שכתב: שהרי אינם חייבים במעשר ואפילו הכי
 פירותיהם חייבים ה"ל אינם חייבים בשביעית
 אבל בפירותיהם עוהג שביעית ע"ש. וכתב הכי
 לענין עבודה בשביעית הרי כתב בהדיא דעכו"ס
 אינו אסור בעבודה בשביעית כלל הילכך שפיר
 איכא להשיג על הכו"פ דלא דמי למקום שהחזיקו
 בה עולי מלרים ככה"ל והא דמחלק בין שדה של
 ישראל לשדה של עכו"ס דהכ"מ דלה להשיג
 עליו דאפי' אם נמצא דבמקום שהחזיקו עולי
 מלרים נמי אסרינן אפילו כשעבד בה עכו"ס
 היינו דוקא כשעבד"פ לך אחד של ישראל
 היה דהיינו היתה של ישראל אבל כשהי'
 בשני הגדדים של העכו"ס דהיינו השדה
 והעובד הכל בעכו"ס אפי' במקום שהחזיקו
 בה עולי בכל נמי הפירות מותרין והכו"פ
 ס"ל דאין הולכין אחר צעל הקרקע והעובד
 אלא אחר מקום הקרקע כיון שמקום הקרקע
 היא במקום שאילו ישראל היו עשה בה עבודה
 היתה עבודה אסורה והפירות אסורין בקדושת
 שביעית ממילא אפי' כשהקרקע ברשות העכו"ס
 מי שאינו מחויב בשביעית מ"מ הפירות אסורין
 והביא רא"י לזה ממעשר אעפ"י שאינם מחויבים
 במעשרות פירותיהן מחויבים במעשרות כיון

שנהגלו במקום שאליו ה' ברשות ישראל היו חייבים בחו"מ גם עבדיו כשהוא ברשות העכו"ם עב"פ פירותיהן חייבים במשכרות ה"ל בשביעית כן הוא אמנם באמת עיקר הקוש"ט של הכו"פ שהקשה מפ' המשניות לחיבורו ד' החזקה שמומר את עלמנו נלענ"ד דאין זה קושיא כל כך דאיכא למימר דכפי' המשניות מיירי דהשדה של ישראל היתה והעכו"ם עבדה ורעה בשביעית ולכן כתב הרמב"ם בפירוש המשניות שנתעבד ע"י אחרים היינו עכו"ם שנקראים אחרים ועיין בתשובות מהרי"ט סימן ל"ח ע"ש. וע"ז אמר התנא דלא גאכל משום דעב"פ אסור הפירות להיות גאכל משום גזירת ספיחין שאסור אפילו קודם זמן הביעור כדכתב הראב"ד (שם הט"ו) ועיין בכ"מ (שם) בשם הר"י קורקוס ז"ל אך זה אינו אלא היכא שיש עב"פ חדא לריעותא דהיינו שהשדה היתה של ישראל אבל אם היתה מרמי למעלותא דהיינו שדה של עכו"ם והעובד בה גם כן עכו"ם היה אז איכא למימר שפיר דפירותיה מותרין משום דגזירת ספיחין לא שייך הכא כדכתב הרמב"ם דלא גזרו על הספיחין אלא מפני ע"ע כו' ואפי' למ"ד אין קנין משום דאפילו אם השדה היתה של ישראל וזרע בה עכו"ם אינו אסור אלא משום ספיחין ובעכו"ם שזרע ועבד קרקע של עכו"ם דלא שייך גזירה דספיחין דלא גזרי על הספיחין אלא מפני ע"ע והעכו"ם אינן מלווים על השביעית הילכך פירותיו מותרין ותו לא קשה מודי כל הקושיות שהקשה הכו"פ ע"ש. ומשמע דהא דמוכרח הרמב"ם לפרש דמתניתין מיירי שהקרקע של ישראל ועבד בה ג"כ ישראל והילכך לא גאכל משום שעבד בה ישראל בקרקע של ישראל ולא הו"ל לדחוקי דמיירי שנתעבד ע"י אחרים היינו משום דס"ל דאם ה"י קרקע של ישראל ועבד בה ג"כ ישראל לא ה"י שייך לחלק בין החזיקו עולי צבל לחזיקו עולי מזרים כיון דנורעה באיסור לא יתכן לומר דגאכל דהא קי"ל הנוטע בשביעית בחזיר יעקור וכ"ש זריעה דלכ"ע דלדורייתא הוא דלסור אפילו במקום שהחזיקו בה עולי מזרים דהא הרמב"ם ס"ל דאפילו במקום שהחזיקו עולי מזרים נמי אסור עבודה מה"ט כדכתב בתשובותיו כדכתוב בסמוך ולהראב"ד באמת איכא לפרש דמתניתין מיירי בקרקע של ישראל ועבד בה ישראל וכתב

כפ"ד מה' שמועה הט"ו דמקומות שהשביעית מדבריהן אפשר דלא אמרינן בהו יעקור ע"ש. לא א"כ ס"ל דבמקום שהחזיקו בה עולי מזרים לא אמרינן שפיר הילכך שפיר אמרינן דגאכל ולא נעבד אפילו בקרקע של ישראל ועבד בה ישראל, (ועיין בסמוך מה שכתבתי בדברי הראב"ד) ויש לדקדק קצת לדברי הכ"מ שכתב (שם) שאע"ג שאסור לזרוע ואם זרע הדין נתן לעקור ואם עבר ולא עקר הפירות מותרים ואין בפירות אלא איסור בפחים בלבד ע"ש. אם כן הוה מצי לאוקמה מתניתין גם בקרקע של ישראל ועבד בה ישראל והאמת יורה דרכו דהרמב"ם בתשובותיו סי' כ"ב משמע כהיא דהרמב"ם בפ' המשניות ס"ל דמתניתין מיירי בקרקע של ישראל ועבד בה ישראל ומ"ש שנתעבד ע"י אחרים לזו דוקא וה"ה ע"י ישראל אלא אורחא דמילתא כתב כיון שאסור מהתמא לא יעבד ואגב אורחיה קמ"ל דאפי' ע"י עכו"ם נמי אסור ואפי' במקום שהחזיקו ע"י א"ע, דהא כתב שם וז"ל: שאלה מהו פירות לא גאכל ולא נעבד כו', תשובה אמרו במשנה (שביעית פ"ו מ"א) שלש חרלות לשביעית כל שהחזיקו עולי צבל וכו' וזאת המשנה מה ששמענו בפירושה תמיד הוא מה שזכר רבינו יצחק בן גיאת בפירושו ואמר שהוא מה שפירשו בו כל החכמים ולזה הסכמנו והוא כי פירות לא גאכל ולא נעבד היינו אם עבר ועבד הארץ בשביעית בזה הסוג אם ילא הזרע אינו יכול לגאכל ולאחר זמן שישבנו ועייננו היטב בכל הלכה והלכה מחבורינו הגדול נראה לנו פירוש המשנה ונתגלה טעמה בסדרת רבינו הקדוש וז"ל והוא שעבודת הארץ בשביעית בלא תעשה כמו שזכרנו (ויקרא כ"ה) שדך לא תזרע וגו' וכל מה שחוליא הארץ מאליה מן פירות הארץ או פירות האילין זה מותר לגאכל והוא הפקר כמו שאמר הכתוב והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ומוטת המשנה (שם פ"ח מ"ב) שביעית נתנה לאכילה ולשמייה ולהלכתה הכר וזהו דין תורה אמנם מדברי סופרים גזרו כל מה שחוליא הארץ בשביעית מהדברים הגזרעין שהא אסור באכילה כגון התבואה והקטנית והירקות וכיוצא וזה הוא הנקרא ספיחין ואסרוהו מפני שזכרי עבירה שמה ילך אדם רשע ויזרע תבואה או ירק בגינתו ויביאה ויאכלנה או ימכרנה ויאמר מן הספיחין הוא

שעלו מאלהם, נמלא אם התרנו לאכול הספיחין
 גרמנו מכסול לעוברי עבירה ויורגלו לעבודת
 הארץ וכמו שאמרו בספרא הספיחין איך מה"ת
 אלא מדברי סופרים וזהו גזירת חכמים והוא
 האמת. ואמרו במשנה (ס"ט פ"ח) וחכמים
 אומרים כל הספיחין אסורין ולא הותר אגילת
 הזרעים כי אם מיני זרעוין וירקות אשר לא
 יורשו הם עולין מאליהן כגון האוזב והפודנג
 וכיוצא בהן ממיני עשבים שאיך נזרעין ויוצאין
 מאליהן והוא אומרים (ס"ט) הפיגס והירבוזין
 השוטין והחלגלוגות והכוסבר נלקחין מכל אדם
 בשביעית שאין כיוצא בזה נשמר, אבל הלפת
 והכרוב והכרפס היוצא בנינה וכיוצא בכלם
 אסור מדרבנן ופירות האילן כלם מותרין כמו
 שאמרו אחר כל אלה אמרו במשנה (ס"ט) שכל
 מה שקדש עזרא בקדושה שניה והוא אשר
 החזיקו עולי צבל הספיחין שלו אסורין ועבודתו
 אסורה והוא אומרים לא נאכל ולא נעבד וכל
 מה שהחזיקו עולי מזרים בקדושה ראשונה שלא
 החזיקו עולי צבל שהוא מן אמנה עד נחל מזרים
 לאורך ולרחוב דמה שקדש עזרא הוא עד כיב
 כל אלו היו תלוים בקדושה ראשונה וקדושה
 ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא,
 ולזה ספיחין שלו מותרין ואעפ"י עבודתו
 אסורה מדין תורה והוא אמרם כל מה שהחזיקו
 עולי מזרים ועד הנהר ועד אמנה נאכל אבל
 לא נעבד ע"ש. הרי הרמב"ם מביא בהשוכה
 זו השני פירושים איך שפירש מתחלה דלא
 נאכל היינו אם עבד וזרעה כמו שמפרש בפ"י
 המעניות ואיך שחזר ומפרש לענין ספיחין כמו
 שמפרש בחבורו יד החוקה ופ"י הראשון שהי'
 מפרש בתחלה לא הזכיר עכו"ם כלל אלא שמפרש
 הא דלא נאכל אם עבר ועבד הארץ בשביעית
 דמבואר דמירי בישראל דהאי אם עבר ועבד
 קאי על האי דלא נעבד דהיינו בישראל אלא
 ודאי דמ"ש במתניתין שבעבד ע"י אחרים לאו
 דוקא גם ים ללמוד מזכירו דאסור דלא נאכל
 אם עבר וזרע לאו משום ספיחין הוא דנגע בה
 דאל"כ מאי חילוק בין פירושא קמא לפירושא
 דבבבא כיון דגם פירושא קמא משום ספיחין
 הוא ואיכא דמיימר דהילך חזר הרמב"ם מפ"י
 קמא ומפרש פ"י אחר משום דהוקשה לו לפ"י
 קמא דמפרש דהא דלא נאכל היינו משום דעבר
 יעבד הארץ בשביעית כדכתב במשוכה בהדיא

א"כ איך יתכן לחלק בין החזיקו עולי צבל
 להחזיקו עולי מזרים דהא עבודה צמרווייהו הוא
 האסור. ועוד איך יתכן לומר דהפירות שזרע
 בשביעית אסורים משום ספיחים הא טעמא
 דאסורה ספיחים כתב הרמב"ם בחבורו (פ"ד ה"ב)
 ובתשובה הג"ל מפני עוברי עבירה שמה ילך
 אדם רשע ויזרע תבואה או ירק בנייתו ויביאנה
 ויאכלנה או ימכרנה ויאמר מן הספיחים הוא
 שעלו מאלהם נמלא אם התרנו לאכול הספיחין
 גרמנו מכסול לעוברי עבירה ויורגלו לעבודת
 הארץ והיכא שזרע ממש אין סייך לומר הטעם
 הג"ל כי אינו גרמא בעלמא אלא עבודה
 ממש הילכך אין חילוק בין החזיקו עולי צבל
 להחזיקו עולי מזרים ומ"ש הג"מ בשם מהר"ם
 קורקוס (ס"ט ה"ו) לדמות זרע בשביעית לנוטע
 בשביעית במזרז שהדין נותן לעקור ואם עבר
 ולא עקר הפירות מותרים (עיין לקמן פט"ו
 מ"ש בזה) כדכתב הרמב"ם ספ"ג וה"ה בזרע
 ים לטות נגמא בזה דאיך אפשר לדמות זה
 לזה נטיעה דרבנן היא וזריעה לכ"ע דאורייתא
 היא דמקרא מלא בתורה שדך לא תזרע. ועוד
 דהא דאמרין בירושלמי דשביעית (פ"ב ה"ד)
 והביאו הרמב"ם בספ"ג דשביעית דהא נטע או
 הצריך או הרטיב עד צ שביעית פחות משלשים
 יום לפני ר"ה פירותיו מותרין היינו דוקא
 בפחות משלשים יום דעפ"י הדין מותר הוא
 לאחר שחבר המקדש דליכא תוספות שביעית
 כלל והא דאסור לנוטע קודם ר"ה פחות
 משלשים יום היינו רק משום מראית עין שמה
 יאמר הרואה בשביעית נטעו הילכך הפירות
 מותרין אבל בשביעית עממה דאסור גמור הוא
 אינו מבואר אם נטעו דהפירות מותרין ועוד
 דזרעים לא דמי לנטיעה דנטיעה הוא דאמרין
 דפירותיו מותרין משום דבקנשא דיעקור לחוד
 סגי ואפילו אם נימא דהפירות מותרין נמי ים
 לקיים הקנס דהנטיעה נותן פירות הרבה פעמים
 אפי' לאחר שקיבל הפירות בשנה זו בשנה אחרת
 ילמח עליו פירות אחרות וא"כ אפילו אם נימא
 דהפירות מותרין הן אפשר לקיים הקנס על ידי
 שימחייב לעקור האילן לאחר קליטת הפירות
 ונפסיד אותו את הפירות שהיה אפשר להוליך
 בכל ימיו אם כן אפילו אם נמיר את הפירות
 עדיין לא נתבטל את הקנס משא"כ בזרעים שרק
 פעם אחת מוציאין פירות ואם נימא דהקנס הוא

רק שיעקור אבל הפירות מותרין. א"כ אם לא עקר עד שגדלו הפירות לא יקבל העובר שום קנס כיון שהפירות מותרין ומה שיעקור השרשים לאחר שנמר כל הגידולין אין לו שום הפסד ולגבי דרייה אין לו שום קנס אם לא יהיה הקנס רק העקירה הילכך מסתברא דגבי זרעים יהיה הקנס דגם הפירות יהי' אסורים. אך איכא למימר דמחמת איסור הזרעה לחוד הוא סגי לקנס ולהורע לחוד יהי' הפירות אסור לעולם אבל לאחרים מותרין לאחר שביעית כמו דק"ל במש"ל בשבת (אור"ח סי' שי"ח) במזיד אסור לו לעולם ולאחרים מותר למ"ש מיד ע"ש. ולפי זה שפיר כתב הרמב"ם בפ"ד הע"ו בעבר וזרעו שביעית וילא לשמינית כו' אסור במולאי שביעית כשאר הספיחים ע"ש. ולא כתב דאסור משום שעבר וזרע משום דמיירי במולאי שביעית דלאחרים מותרין משום קנס לכן כתב דע"פ אסור אפילו לאחרים משום ספיחין והא דאמר לא נאכל משום דלא נעבד דוקא לעלמו אבל לאחרים אינו אסור למולאי שביעית אלא משום ספיחין (עיין לקמן בסוף פרק ד' בפ"ג ובפ"ו) ולעלמו משום שעבר וזרע אין חילוק בין החזיקו עולי צבל להחזיקו עולי מלרים לכן חזר הרמב"ם ביד חוקה ומפרש ומתניתין לענין איסור ספיחין (ובענין אם יש לאכור בשעבר וזרע משום לא תאכל כל חוטבה הארכתי בספרי תורת ליון בעזרי"ה) ומשום ספיחין שפיר איכא לחלק בין החזיקו עולי צבל להחזיקו עולי מלרים ומ"ש הראב"ד (סג) ואי משכחת לה בשזרעו לא משכחת לה אלא בשזרעו עכו"ם א"כ במקומות שהשביעית מדבריהן דאפשר דלא אמרינן בהו יעקור ע"ש. לריבין דהבין הא כמחומות שהשביעית מדבריהן דהיינו בהחזיקו עולי מלרים דהא הראב"ד ס"ל דבמקום שהחזיקו עולי צבל שאסור מה"ט ובהחזיקו עולי מלרים אי אפשר לומר דאם זרעו לזרע אסור במולאי שביעית משום ספיחין ומ"ש הרמב"ם דאפי' במקום שהחזיקו עולי מלרים עבודתו אסורה מדין תורה. לריבין דהבין כיון שקדושה ראשונה לא קדשה לעמיד לבא א"כ איך עבודתו אסורה מדין תורה? ומה שכתב בפ"א מה' תרומות ה"ה ו"ל: והניחו אותם המקומות שהחזיקו בהם עולי מלרים ולא החזיקו בהם עולי צבל כשהיו ולא פטרם מן התרומה והמעשרות כדי

שיסמכו עליהם עניים ששביעית עכ"ל אין להוכיח דס"ל דבמקום שהחזיקו עולי מלרים מותר עבודה שביעית דאיכא למימר דעל הספיחין קאמר דמותרין כדי שיסמכו עליהם עניים ששביעית אבל העבודה באמה אסור אפי' במקום שהחזיקו עולי מלרים. ורש"י כתב בחולין (ז) ד"ה הרבה כו': ולא רלו להחזיר קדושתה כדי שיבא מותר לחרוש ולזרוע אם שביעית ע"ש ל"ע דהא איבא במתניתין כהדיא דאפילו במקום שהחזיקו עולי מלרים לא נעבד אח"כ מלאתי להמש"ל בפ"ד מה' שמיטה הכ"ז שהעיר בזה ע"ש ועיין בפאת השלחן (כ"ג ס"ק כ"ה) מ"ש בזה איכא למימר דסבירא ליה שביעית בזה"ז דרבנן הוא כדכתב הכ"מ והוכיח מפ"ע ופ"י דשמיטה קרקע בזמן שאין היובל נוהג אינו אלא מדבריהם ע"ש. וא"כ תרוייהו בין החזיקו עולי מלרים ובין החזיקו עולי צבל אין עבודתו אסורה אלא דרבנן ובזמן קדושת יבושע תרוייהו דאורייתא ניכחו וזהו כוונתו דהרוא"ה שוים הם דהא בזמן קדושה יבושע תרוייהו מן התורה הן וממילא מובן דאפילו לאחר קדושה עזרא גמי תרוייהו שוים כיון דגם במקום שהחזיקו עולי צבל גמי אינו אלא דרבנן והחזיקו עולי מלרים גמי אסור מדרבנן וע"כ בעינן לפרושי הכי דהא ס"ל שביעית בזמן הזה דנבחר לקמן בעזרי"ה והרבה פעמים אשכחן להרמב"ם שכתב אפי' דרבנן מדאורייתא על סם חמלתו כמו בפ"א מה' תרומות יהי' והכל מן התורה כו' אעפ"י דק"ל תרומה בזה"ז דרבנן וכן אשכחן טובא .

פרק רביעי

הרי נתבאר דהרמב"ם גם בפירוש המשניות ס"ל דעכו"ם בקרקע של עכו"ם שקנה בא"י וזרע בתוכה הפירות מותרין וליכא בהם איסור ספיחין כדכתב בחבורו הגדול יד החוקה וליכא סתיבה מפ' המשניות לחבורו ולענד"ל להביא ראיה דאין פירות עכו"ם משום איסור ספיחים מהא דאיתא בתוספתא פ"ג דשביעית ה"ז ו"ל: המקבל שדה מן הנכרי פוסק עמו על זמנה שהנכרי זורעה עכ"ל פי' כיון דהנכרי נהנה מעבודתו שמקבל עליו ישראל ליתן לו מחלה או שליש או רביע אמרינן דעכו"ם

קודם זמן הביעור הוא דלא גזרו חז"ל משום פירות שביעות לאכול אותן לאחר זמן הביעור לא נפקעו ושפיר מחויב לאכול אותן בקדושת שביעות. ולפי מ"ש הכ"מ: שמה שכתב רבינו שלא גזרו על הספיחין לא לתת טעם להימנע פירות שזרע העכו"ם בשדהו בא כמו שגראה מדברי הכו"פ שפירש דברי רבינו כך הם כו' ומשום דליכא לאקשויי אחא אעפ"י שלא נעבדה ע"י ישראל היה לנו לאסרה דלא גריעי מספיחין שלא עובדו ע"י ישראל ואפי" הכי אסורים לכך תירץ חילו היו הספיחים אסורים מן הדון היה כדבריהם חז"ל מאחר שהספיחים אינם אסורים אלא משום שמה יזרע ובעכו"ם לא שייך לגזור שמה יזרעו שהרי אינם מלווין על השביעות הילכך ליכא קשיא ומספיחין עכ"ל. וממילא אין ראייה לענין פירות עכו"ם שמהם בן קדושת שביעות. ואחר כן מלאמי להכ"מ בשתובותיו אבקת רוכל (סי' כ"ג) שהביא שם בשם המבי"ט ראייה מדברי הרמב"ם הג"ל דאפילו פירות של עכו"ם נוהג בן קדושת שביעות והוא דחה ראייה זאת (בסימן כ"ד) מטעם הג"ל כמ"ש בכ"מ ע"ג. חז"ל עכ"פ עדיין אינו מתורץ מפני מה כתב שלא גזרו על הספיחין מפני ע"ג והעכו"ם אינן מלווין על השביעות תיפוק ליה דליכא קדושת שביעות בלל, בפירות. אפי" בלאו עשמה דהעכו"ם אינן מלווין על השביעות אלא משום דבעודן בידו י"ס קנין והול"ל בקלה משום דיש קנין בעודן בידו וכי לא ידעינן דעכו"ם אינו מלווה על השביעות? ולכן ה' נראה לעג"ד לפרש דברי הרמב"ם בכוונה אחרת. ולכאורה יש לדקדק בדבריו הקדושים שכתב וי"ל: עכו"ם שקנה הקרע בחרץ ישראל לזרעה בשביעות פירותיה מותרין עכ"ל. ויש להבין מפני מה כתב, פירותיה" ולא כתב פירותיו דהא עיקר טעם היתור היינו משום דהוי פירות עכו"ם הילכך הוי ל"ל פירותיו וכמו שהעתיקו המב"ט והמהר"ש והכו"פ את לשון הרמב"ם והכ"מ ובאבקה רוכל מעתיק לשון הרמב"ם כמו שכתוב לפנינו ע"ג. לכן נלעג"ד דהרמב"ם דקדק לכתוב הכי כדי להשמיענו דין חדש דליכא גזירת ספיחין אפי" כשחזר הישראל וקנה הקרע ופירותיה במחזור מ"מ ליכא איסור ספיחין על הפירות אעפ"י דבשעת גידולן כבר היו ברשות הישראל משום דבין

הדעתא דנפשיה קעביד ואינו עובד בשליחות הישראל הילכך מותרין להתנות עמו שזרענה בשנת השביעית וזמטן התנא שאמר סתם על מנת שהגברי וזרעה ולא אמר על מנת שהגברי זרעה בשביעות יש לדקדק בזה ולומר דבעינן שיאמר בשעת התנאי על מנת שהגברי זרעה סתם ולא יזכיר בשביעות משום חומרא דשביעות ויש בזה להאריך בשורת הרין ואכמ"ל עכ"פ הרי רואין מזה דהפירות מותרין כיון דהקרקע לאו של ישראל (ובעינן למימר דהגבוייתא לא אחיא כר"י שאמר בספ"ק דבטורים דארים וחוכר יש לו קנין בחרץ כאלו יש לו חלק בה ע"ג. דאל"כ הו"ל לאסור מחמת חלק הישראל) וגם לא עבד בה ישראל ולא עכו"ם בשליחות ישראל אינם אסורין משום ספיחין אמנם באיסור ספיחין יש שני מינים מין אחד שאסור גם קודם זמן הביעור דהיינו מינים שזרעינן אותן בני אדם אסרו אפי" כשעלו מאליהן מפני עובדי עבירה שמה ילך אדם רשע וזרע וזה אינו אסור אלא מדבריהם, שנית פירות האילנות והעשבים שאין זרעינן אותם רוב האדם דאינן אסורין קודם הביעור משום גזירה דליכא למיגזר בה מידי כיון שאין זרעינן אותן רוב בני אדם אלא נאכלין בקדושת שביעות ולאחר זמן הביעור אין אוכלין אותן עד שיקיים בן מנות ביטור לכל מה כדאית ליה שריפה להרמב"ם (בפ"ג משמיטה) והפקק להראב"ד ומוספות ורש"י וכו"ג ורמב"ן ואם לא קיים מנות ביטור אסורין מה"ה (עיין ברמב"ם פי"ד מה' מאכלות אסורות פי"א) ולענין פירות עכו"ם מקרקע של עכו"ם שעבד בה עכו"ם רכתב בה הרמב"ם דליכא בהן איסור ספיחין יש להסתפק אם ליכא רק איסור ספיחין לאסור אותם אפילו קודם זמן הביעור. חז"ל עכ"פ לאסור אותן לאחר זמן הביעור. אסורין ומחייבין לאוכלן בקדושת שביעות כיון דאין קנין דמתוספתא הג"ל אינו ראייה אלא שמוחר לאכול הפירות קודם זמן הביעור אבל לאחר זמן הביעור אולי באמת שעכ"פ אסורין כפירות האילנות והעשבים שאין זרעינן אותם. והנה מדברי הרמב"ם עלמו מבוחר דלא היתר פירות עכו"ם אלא משום גזירות ספיחין דהא כתב: שלא גזרו על הספיחין אלא מפני עובדי עבירה והעכו"ם אינן מלווין על השביעות משמע דדוקא באיסור ספיחין דליכא משום גזירה דהיינו

דבשעת זריעה היתה הקרקע ברשות העכו"ם הילכך ליכא גזירא דספיחין דעכו"ם אינו מלווה באיסור ספיחין ולא שייך למגזור מפני ע"ע וזכרה"ג גזירת ספיחין הוא דליכא הא קדושת שביעית חלה על הפירות כיון שגדלו עכ"פ ברשות הישראל ופירות של ישראל קלרו הילכך אוכלן עכ"פ בקדושת שביעית ואם הגיע לעונת המעשרות ברשות העכו"ם אולי אפשר לומר דגם קדושת שביעית ליכא דליכא למימר דדמי למ"ש הרמב"ם (כ"ד פ"ד משמיטה ה"ט) דפירות ששית שנכנסו לשביעית והגיעו לעונת המעשרות קודם ר"ה הרי אלו מותרין ואעפ"י שאוסף אותם בשביעית הרי הן כפירות ששית לכל דבר ע"ש. ה"ג כיון דכשהגיע לעונת המעשרות היתה ברשות העכו"ם והפירות פעורין משביעית טוב לא תחייבו בשביעית והרמב"ם מיירי אפי' כשהגכרי מכר הפירות והקרקע עדיין לא הגיעו לעונת המעשרות הילכך כתב שלא גזרו על הספיחין וכו' אבל קדושת שביעית חלה על הפירות והילכך שפיר כתב הרמב"ם "פירותיה" מותרים ולא פירותיו משום דבא לרמוז דבאמת מיירי דהפירות נעשו בשנת קליה של ישראל רק בשעת זריעה היתה ברשות העכו"ם שהוא זריעה ועשאו אין להפירות שום מעלה אלא מחמת שהם פירותיה פירוש פירות שגדלו בארץ ישראל הילכך מותרין הן משום גזירת ספיחין אבל קדושת ספיחין יש להן.

אגונם יש להעיר ע"ז מהא דליחא בתוספתא

פ"א מרומאי ה"ב וז"ל לוקחין שדה זרועה מן הנכרי בין משלמחה ובין משלא למחה וכן מישראל במולאי שביעית ואינו חושש עכ"ל. והאי במולאי שביעית הנכרי נמי קאי וקמשמע לן דאין חוששין משום פירות שביעית דעכו"ם או ישראל זרעה בשנת השביעית אלא דהליגין דזרעה במו"ש אלא דאם ידעינן בודאי דהעכו"ם זרע בשביעית חוששין משום פירות שביעית דהיינו משום ספיחין אעפ"י דעכו"ם זרעה כשהקרקע ה' שלו וקשה אמאי אסור בעכו"ם ואם נפרש דהינו חושש אפי' אם זרע בשביעית תקשה להרמב"ם מפני מה אמרו דדוקא במו"ש הוא דקונין מן הנכרי ולא בשביעית הא לפי מה שפירשנו דברי הרמב"ם אפי' אם קנה מעכו"ם הקרקע ופירותיה במחוברין בשנת השביעית נמי הפירות מותרין ועוד הא דמתירין

ליקח מישראל במו"ש ואסרינן בשביעית ממו"ג במאי מיירי אם בתבואה וקטניות שהגיע לעונת המעשרות בשביעית א"כ גם במו"ש הו"ל לאסור משום ספיחי שביעית ואם מיירי שהגיע לעונת המעשרות במו"ש א"כ גם בשביעית אם קנה ישראל ממנו הפירות מותרין במו"ש וכן באורז ודוחן ופול המלרי שזרעו לזרע הולכין אחר גמר פירי ולירק אחר לקיטתו ולענד"ל דלא מהני מחשבת עכו"ם כלל ואין הולכין אחר מחשבתו אם לזרע או לירק כיון דהיינו בר מחויב בשביעית הוא כדאיתא בירושלמי פ"א מתרומות ה"א וביבמות פ"ג הלכה ב' לענין להכשיר ע"ש. ועיין בכל פרטי הדינים האלו ברמב"ם (פ"ד מה' שמיטה ה"ג י"ד ע"ו ובפ"א ממעשר שני ה"ו) וירושלמי (פ"ב משביעית ה"ה) אמנם בלא"ה תקשה מפני מה התנא דהברייתא השווה עכו"ם וישראל בהדי הדדי הא אין דינם שווים דעכו"ם מותרין לקנות שדה זרועה במו"ש אפי' אם ידעינן בודאי שהעכו"ם זרעה בשביעית מ"מ הפירות מותרין כדכתב הר"מ כיון דקאי לק זרע בשביעית אבל אם ידעינן שזרע בשביעית הרי הפירות אסורין אפי' לאחר שביעית ועוד דא"כ הו"ל למיתני לוקחין בין מנכרי ובין מישראל החשוד שדה זרועה במו"ש שבין משלמחה ובין משלא למחה ואולי דכ"ל דפירושא דהתוספתא כך הוא לוקחין שדה זרועה מן הנכרי בין משלמחה ובין משלא למחה [אפי' בשביעית] וכן [פי' בין משלמחה ובין משלא למחה] מישראל במולאי שביעית ואינו חושש שמה זרע בשביעית ושמה ה' לו גירסא מפורש ברישא בשביעית.

אגונם מחזורתא כדמפרש מרן מהרי"ק את

דברי הרמב"ם (בכ"מ ובבבבא רובל) שמה שכתב הרמב"ם שלא גזרו על הספיחין לא לתת טעם היתר פירות עכו"ם אלא בה לתוך שלא תקשה דאפי' נעבדה ע"י עכו"ם נמי הו"ל לאסור משום דלא גריעי מספיחין אעפ"י שלא עיבדו ע"י ישראל ע"ז קאמר הטעם דשלא גזרו כו' משום דמלאחי בתשובות הרמב"ם סי' כ"ב שכתב בהדיא כדבריו וז"ל: ובמה שהקדמנו והלענו לפניכם מפורש לכם שהדבר אשר יזרעו הגויים בארץ ישראל בשביעית וגם במה שהחייקו עליי בכל מותר באכילה מפני

כי הדבר הוולא מאליו מותר מן התורה, אבל חכמים גזרו מפני עובדי עבירה ישראל שמה יזרע ולכן גזרו על ספיחי ארצו. אבל הגוי דאינו מלווה על השביעית פירות ארצו מותרין ואין חילוק בין ספיחי ארצו או אשר יזרע בכל מקום שהוא מותר לזרוע ואם תאמר ולמה לא נגזור על פירות וספיחי הגויים אטו ספיחי ישראל זה אי אפשר הוולא גושא גזירה ואין ניקוס ונגזור גזירה לגזירה ולכן מה שיזרעו הגויים בלי ספק הוא מותר באכילה ואין כאן איסור כלל דאפי' לישראל לא אסרה התורה אלא זרעיה בלבד אבל הירק הוולא מאליו או אם עבר וזרע הוא מותר מן התורה כמו כלאי זרעים שאסור לזרעה ומותר לאכול הדבר הוולא מאליו ורובן הוא דגזרו עליו שלא לגרום מכשול לעובדי עבירה ויבא לזרע עפ"ל. הרי בפירוש כתב הרמב"ם טעמו דליכא גזירת ספיחין בפירות עכו"ם משום שלא גזרו על הספיחין אלא מפני עובדי עבירה והעכו"ם אינן מלווים על השביעית כדכתב בחבורו ועיקר כוונתו בחבורו מ"ו הטעם משום שלא גזרו כו' אעפ"י דבלא ליכא פירות עכו"ם שום קדושת שביעית היינו כדי לתרן הקוש' דיש להקשות דאעפ"י דאין בפירות שום קדושת שביעית אפי' לאחר זמן הביעור מ"ו תקשה למה לא נגזור על פירות וספיחי הגויים אטו ספיחי ישראל ע"ז תירן דגם בספיחי ישראל אינו אסור אלא משום שגזרו מפני ע"ו והעכו"ם אינן מלווים על השביעית כדי שנגזור עליהם ולגזור אטו ספיחי ישראל הו"ל גזירה לגזירה ואין גזרין גזירה לגזירה אבל באמת ליכא שום קדושת שביעית על פירות שביעית דעיקר תשובתו של הרמב"ם יש הולך ומשיב על השאלה ששאל הו"ל: ואם יש איזה דין שביעית שזמננו זה בדרך ישראל ובסוריא כמה שיזרעו הגויים אם לאו וע"ז משיב תשובה הנ"ל מוזן דס"ל דליכא דין שביעית כלל בפירות עכו"ם. והא דמשמע מדברי הרמב"ם בתשובה זו הפירות שביעית שיאלו מאליו ועבר וזרע איסור אחת היא וגזירה חדא בשניהם הוא ושניהם איסור ספיחים הוא כדכתב הכ"מ והבאתי לעיל בפ"ג היינו דוקא לאחרים אבל לעלמנו איכא למימר דאסור לעולם כמו מצטל ששבת כדכתבתי לעיל והא דאיתא בתוספתא

פ"ג דשביעית: אבל לוקחין הימני שדה זרועה ע"ש. אין הפוי דמיירי דהישראל דע בשביעית בקרקע של ישראל דא"כ הפירות צדאי אסורין הן אלא מיירי במו"ם ומיירי שרש ג"כ במו"ם אלא דחרש שביעית כמו דמיירי בתם הרישא: אין חוכרין ירין מישראל תמנד וקמ"ל דאם זרע בדיעבד מותרין ליקח ממנו והפירות מותרין שלא גזרו אלא עד מקום שתן יסלין לזרוע ע"ש. עוד איכא למימר דמיירי שרש שביעית וקלר במו"ם ובפול המלרי שרשו לירק.

פרק חמישי

הרי נתבאר דעת הרמב"ם בבור דס"ל דפירות עכו"ם שביעית אין בהן שום קדושת שביעית ומותרין אכילו לאחר זמן הביעור ורא' לזה כתב מרן מהרי"ק בכסף משנה (פ"ד משמיטה) על דברי הרמב"ם ובתשובתו איכא רובל (כו' כ"ד) מהא דאיתא בפ"ג דשביעית ה"ז וז"ל: רבי יהושע בן לוי הוה מפקד להלמדיה לא הוזנן לי ירק אלא מן גינתא דסיכרא קם עימיה זכור לעוב א"ל חזיל אימא לרבך לית הדר גנתא דסיכרא דיהודאי הוה וקטליה ונסבה מיניה אין בעיתא מתמורה על כפך אשתאי לתבך וגרחה דה"פ שריב"ל לוח לתלמידו שלא יקנה בשביעית אלא מגנתא דסיכרא הוה משמע ליה שהיתה של סיכרא הכתוב במקרא ומעולם לא נכבשה מישראל וא"כ אע"פ שהעכו"ם עובדיה בשביעית פירותיה מותרים אבל בשדות אחרות שהיו עכשיו של עכו"ם יש להסתפק שמה מוקדם היו של ישראל וכיון שבעדו שביעית פירותיהם אסורים. אעפ"י שצדק עכו"ם אחר ליה זכור לעוב שגם זהו שוה אל ישראל מקודם ולפי חשבתו גם זה היה אסור אבל לפי באתמא גם זה פירותיו מותרים כיון דבזמנת עכו"ם הוא ועכו"ם עבדו ולכן לא יחמיר על עצמו יותר ממה שמחמירים חזריו עכ"ל. והעפ"י דליכא למימר דריב"ל חשש משום ספיחין דהיינו לאסור גם קודם הביעור ואלוהו זכור לעוב א"ל שלא יחמיר על עצמו יותר ממה שמחמירין חזריו דהיינו לענין קודם זמן הביעור אבל לאחר זמן הביעור איכא למימר דגם חזריו החמירו על עצמן שלא לאכיל הפירות של עכו"ם לאחר זמן הביעור משום דאפילו בפירות של עכו"ם איכא קדושת

שביעית? מ"מ שפיר הוכיח מרן מהרי"ק מריב"ל
 דגם לאחר זמן הביעור ליכא איסור על הפירות
 של עכו"ם בשביעית משום קדושת שביעית דאם
 לא כן א"כ איתא דלאחר זמן הביעור איכא
 איסור קדושת שביעית על הפירות אך התיר
 אליהו ז"ל כלל לקנות מהם פירות שביעית הא
 אין מוסרין דמי שביעית אפילו לפ"ה ולישראל
 חשוד אף כי לעכו"ם דהא שביעית חופסות דמיה
 ולא יוכל איתן בקדושת שביעית (ועיין לקמן בפ'
 סכתבתי בשם מהרי"ט דבעכו"ם ליכא איסור
 למסור בידו דמי פירות שביעית והשגתי על זה)
 וכיון שאלוהו זכור לטוב התיר לקנות פירות
 שביעית מעכו"ם מקרקעו שלו ע"כ זוכה לדיכא
 דין שביעית כלל בפירות עכו"ם ואפי' לאחר
 זמן הביעור מותרין לאכול אותם.

והנה הוכחות מרן מהרי"ק הג"ל אינו אלא
 כפי הגירסא בירושלמי בספ"ט
 דשביעית דשם הגירסא: אין בעיתא מחמרא
 על נפשך אשתויי לחברך. ואיכא לפרושי כמו
 שפירש אב"ל בפ"ב מומאי' ה"א הובא ג"כ אותו
 מעשה דרבי יהושע בן לוי הג"ל ושם הגירסא:
 ואין בעית מחמרא על נפשך אשתרי לחברך
 ע"ש משמע לפרש המעשה דריב"ל לא היה
 בא"י אלא במקומות הסמוכין לא"י כגון בית
 שאן וכיוצא בה ששטו שם בכל הסוגי' דאח"כ
 התירו אותן משום דלא חשיבא מא"י וחשש
 ריב"ל דמקומו לאו ממקומות שהתירו אותן ולכן
 דקדק לזווג לתלמידיה שיקנה דוקא זניגתא
 דסיסרא דהיינו של עכו"ם הילכך אמר אליהו
 זכור לטוב לתלמיד של ריב"ל ז"ל אמור לרבך
 דלית הדא גינתא דסיסרא אלא דזה הגינה נמי
 של ישראל הוא דיהודאי היה וקטלי ונכסיה
 מיניה וא"כ כפי דעתך גם מגינתא זה נמי
 אסור אך באמת אינן ממקומות האסורות ואפי'
 של יהודה נמי מותר ולכן אי בעית מחמרא
 על נפשך אב"ל לחברך אשתרי (ועיין שם בפני
 משה ובמראה פנים פ"ו משביעית ד"ה מהו
 ובסוף פ"ו דשביעית) ולפ"ז איכא לכאורה
 להביא רא"י להיפך דבפירות עכו"ם איכא משום
 קדושת שביעית דא"כ למה ליה לאלוהו זכור
 לטוב לומר לתלמידו של ריב"ל טעמא
 דפירות מותרין משום דאין מקומו מא"י היפוך
 ליה דאפי' ממקומות שבא"י נמי מותרין דהו"ל
 פירות העכו"ם ואשכ"י דלאו מגינתא דסיסרא

הוא דנימא דשל עכו"ם הוא מעולם אב"ל עכ"פ
 פירות עכו"ם הוא ועכשיו היא ברשות העכו"ם
 אמנם איכא לומר דבאמת סבר ריב"ל דפירות
 עכו"ם מותרין ואין בהן קדושת שביעית ומה שדקדק
 לזווג לתלמידו שלא תזבון אלא מגינתא דסיסרא
 היינו טעמא משום דחשש דילמא העכו"ם גזל
 את הקרקע מישראל משום דחסם עכו"ם גזלתי
 ארעתא נינהו וקרקע אינה גזולה כדאשכחן
 בסוכה (ב.) דאמר לכו רב הונא להנהו
 אוונכרי כי זבניתו חסא מכותיים לא חגזו
 אחון אלא לגזויה אהנו ויהבו לכו מאי טעמא
 סהם כותים גזולי ארעתא נינהו וקרקע אינה
 גזולה ע"ש. וא"כ הוה פירות של ישראל ויש
 בהן קדושת שביעית והילכך פקד לתלמידו
 שילך לזבון דוקא מגינתא דסיסרא דלא הי'
 של ישראל מעולם והפירות אין בהן שום חשש
 מחשש פירות שביעית ואמר אליהו זכור לטוב
 לתלמידו דתזיל לימא לרבך דלאו גינתא
 דסיסרא הוא אלא דיהודאי הוה וקטליה לישראל
 וכסבא מינה ושינה שמה גינתא דסיסרא וכיון
 דקרקע אינה גזולה הוי פירות של ישראל
 ואשכ"י דנשקעו שם הבעלים מינה ואיחא
 (בפ"ז דכלאים ה"ד) דיש יאוש אפי' בקרקע
 ע"ש. וא"כ הכא כיון דנשנה שמה על שם
 סיסרא ונשקעו שם הבעלים ממנה בכה"ג
 אפי' קרקע גזולה איכא למימר דריב"ל החמיר
 כדעת הקב"ל בסוכה (ב.) וב"ב (מ"ד.) וכדפסק
 הרמב"ם (בספ"ח מה' גולה) וכן דעה רש"י ותוס'
 ורשב"ם והגהת אשרי ריש פרק לולב הגזול
 והסמ"ק והגהת מיימונה ועיין בב"ח (ת"מ סי' ל"ז
 וסי' שט"א וש"ק סי' ס"ק א') וא"כ עפ"י דהין אסורין
 לאכול אותן פירות משביעית משום דהוי פירות
 ישראל שיש עליהן קדושת שביעית הילכך אמר
 אליהו זכור לטוב לתלמידו של ריב"ל שיאמר
 לרבו לאו כדעתו הוא דסבר דגנתא דסיסרא
 מותר משום שביעית לא כן אלא אדרבה גנתא
 דסיסרא גרע יוחר מיננת אחרות דגנתא
 דסיסרא ודאי הוא דשל יהודים הוא דנשאר
 אחרי היהודי הנהרג יורשים ושלחם הגנתא
 אלא מטעם אחר יש להתיר דאפילו של יהודי
 ממש נמי מותר משום דאין מקומו ממקומות
 שבא"י אלא ממקומות שהתירו אותן אי' את
 בעית להחמיר מחמיר על נפשך ולא על אחרים
 אלא לאחרים תשטרי, וא"כ איכא למימר דפירות

עכו"ם שקנה קרקע בא"י מִיִּשְׂרָאֵל כדכתיב
הרמב"ם דלא גזל מיהישראל פירותיו מותרין ואין
בהן שום קדושת שביעית.

והנה

וראיתי למהר"ט ח"א סי' מ"ג
שכתב על דברי מרן מהר"ק
דריב"ל סבר דגנחא דסיכרא הוא על שם
אומו סיכרא האמור במקרא ומוזן סיכרא
עד זמן ריב"ל לא ילא מרשות הגוים לרשות
הישראל ומקשה אפילו היה בן מאחר שנכבשה
הארץ כבר מקודם לכן מה יפה כחו של סיכרא
ע"ש. ולפי מה שכתבתי לעיל בפ"ב להסביר
ענין קדושת יהושע וצ"ח דעל דלא הועיל אלא
כל זמן שהיתה תחת רשות ישראל משא"כ לאחר
כך כשילא מרשות ישראל בדאמרינן קדושה
ראשונה קדושה לשעמה ולא קדושה לעמיד ללא
משיב דהקדושה נעשה קודם כיבוש ולכן היתה
קדושה חלושה דלא נתקיים בה לעולם ועד אלא
כ"ז שהיא תחת יד הישראל וכ"ש כשעדיין לא
נכנס כלל ברשות ישראל דאינו חל על הקרקע
שום קדושת חיוב במלות שהוא חובת הקרקע
וצ"ה"ג לכ"ע"ש קנין וכדכתבתי לעיל (דלמ"ד אין
קנין הא דמעטעין מלכס דכתיב בשמיטה
לאחרים כדאיתא ב"ב"ג וכדכתבתי לקמן) ולענין
זה כיבוש לא הוי כמחוקק דחוקה מפקעת מרשות
הראשון לגמרי אפילו כשהראשון עדיין משתמש
בקרקע כיון דהשני החזיק בה כבר נפקע
מרשותו לגמרי משא"כ כיבוש לא מהני להפקיע
לגמרי מרשות הראשון עד שילא מהקרקע לגמרי
דקנין דכיבוש קנין חלוש טפי מחוקה הוא
כדמבאר בדברי התוספות י"ט בעדות פ"ח מ"ו
ע"ש. וכ"ש כשהניחו ישראל ברעונם הטוב שלא
לקחת מסיכרא את הגנחא שלו אלא יהיה נשאר
אלל סיכרא דלא קנו הישראלים כלל ושפיר
דקרק ריב"ל שתלמידו דמזבין רק מגנחא דסיכרא.

כל אלו המינין שמוטעס ונהוגין בשביעית היתר
ובשאר שני שבוע נהוגין בהן דמאי (וחיישינן
שמא"י באו דהו"י מיניס הללו אין מזויין אלא
בארץ ישראל וידוע שמא"י באו ופרדן) הרי אלו
בשביעית היתר והיו בשביעית שביעית (אמאי)
אמרינן דכל אלו המינין מותר בשביעית יב"י
בשביעית שביעית כשאר שני שבוע דמאי וכסס
שחיישינן לדמאי נחוש גם לפירות שביעית
דחייבין לאוכלן בקדושה שביעית ומשני) שביעית
ישראל משמטין ועכו"ם פטור וישראל ועכו"ם
רבים על כותיים כשאר שני שבוע דמאי
דיהודאי ישראל מתקנין ועכו"ם פטורין ישראל
ועכו"ם רבים על כותיים עכ"ל. פירוש שאני
שביעית דמוטע הוא פירות של שביעית ואין
חשודים כדאמרינן בניטין (ג"ג): לא נחדשו
ישראל על השביעית ע"ש. ופירות עכו"ם פטורין
הן לגמרי וליכא חשש מפירות שביעית. אלא
מכותיים שחשודין על השביעית הרי רבה פירות
ישראל ועכו"ם על פירות כותיים והלכין אחר רובא
והלכך אין חוששין לאפקורי בדמאי כשאר שני שבוע
דגם בישראל איכא ע"ה החשודים בה כמו הכותיים
ואינם מעשרים רק יהודאי דשארל פי' כלומר
החבדים שבשארל ח"כ רבה פירות ישראל מע"ה
על פירות הכותיים ונעשה כמחלה על מחלה
נגד הפירות של ישראל חבדים ועכו"ם ולכן
חוששים מספק הרי איחא בהודאי בירושלמי
דפירות עכו"ם מותרין לגמרי ואין בהן שום
קדושת שביעית כלל. ואחר כתיב וזה מלאתי
וראיתי שכבר קדמי הגאון בעל פאת השלחן
בהלכות שביעית סי' כ"ג כ"ק פ"ט להביא רא"י
הג"ל מהירושלמי הג"ל ונהניתי מאד כי כיוונתי
לדעתו הנדולה וכתב טעמו של דבר הוא
דהיינו טעמא דפוגיין דירושלמי דבפשיטות אמר
דפירות גוי בשביעית פטורין משביעית משום
דכמו בתנ"מ אחי קרא דגנך למעוטי דנכרי
וכן למ"ד אין קנין אחי דגנך לפטור מירות
הנכרי מדרש דדיגנך כו' ה"ג חגיג' בספרא
פרשת בהר פ"א פסקא ו': לכס ולא לאחרים
לאכלה ולא להביא ממנה מנחות כו' ושיטת
רבינו הרמב"ם דה"פ מ"ש קודם והיתה שבת
הארץ דחל על הארץ קדושת הארץ היינו בקרקע
שלכם ולא לנכרי גם שזרע דגטו כדברו בא"י
לא חל קדושת שביעית כלל כיון דקרקע של

פרק ששי

והנה איכא להביא ראיה דפירות עכו"ם אין
בהן שום חשש משום קדושת שביעית
מירושלמי מפורשת דפ"ב מדמאי ה"א ו"ל :
אמר ר' אבא מרי מיליהון דרבנן אמרי כל
המינין אסורין בקיסרין החטים הפת והייין והשמן
והתמרים האורז והכמון כו' הרי אלו בשביעית
היתר ובשאר שני שבוע נוהגין. בהן דמאי (פי')

עכו"ם הוא וכדכתב מרן מהרי"ק באבקת רוכל
 סי' כ"ב מדעת עלמו ע"ש. ולא הביא דברי
 הת"ב הג"ל ועיין במלבי"ם בפירוש הת"כ הג"ל
 ועיין לקמן (בפ"ל) שהבאתי שם הגאון האדר"ת
 זצ"ל ולפי זה אתי שפיר הו' דיתא צירושלמי
 דספ"ו דפאה דיליף ממה דכתיב ושבתה הארץ
 שבה לד' ההקדש חייב בשביעית מחמת דבר
 שהוא לה' שביעית חלה עליו ע"ש. ולכאורה
 לריבין להבין ל"ל קרא לרבות הקדש דחייב
 בשביעית הו' מלא"ה כיון דליכא קרא לפטור
 הקדש ממילא מחייב הקדש כהדיוט לכל דבריו
 דהו' בכל מקום דממעטין הקדש מזריבין קרא
 בכל מקום כגון בחמץ בפסחים (ה'): לענין
 שאינו עובר בהקדש בכל יראה ובל ימלא דילפיין
 מלך ע"ש. וב"מ (פ"ו): רעד ולא של הקדש
 ע"ש. ובמנחות (ס"א): בשעין עריסותיכם למעוטי
 הקדש ובמעילה (י"ג): דישו שלך ולא דישו של
 הקדש ע"ש. וכן אשכחן עובא וא"כ בשביעית
 כיון דליכא קרא למעט הקדש ממילא מחייב הוא
 בשביעית אבל אם נימא דלכס דכתיב בשביעית
 ממעט של נכריס שאין קרקע שלהן מתחייב
 בשביעית אתי שפיר דבשעין קרא לרבות הקדש
 בשביעית דאל"כ הוה אמינא דמלכס' ממעטין
 תרומתו נכרי והקדש דמחד קרא נמי מלינו
 למילף תרומתו (עיין במוס' פסחים (סס) ד"ה
 אבל) הרי נתבאר דפירות עכו"ם אין צדן שום
 קדושת שביעית ואפילו לאכול אותם לאחר זמן
 הביעור מותר מתרי טעמים (א') משום דאפילו
 למ"ד אין קנין בעודן בידו לכ"ע יש קנין כדכתב
 מרן מהרי"ק בכ"מ כמו שהעסקתי דבריו בפ"א
 וכדכתב בהשבוותאין אבקת רוכל סימן כ"ד ע"ש.
 (ב') משום דממעטין מלכס' ולא לעכו"ם עפ"י
 הת"כ וכדכתב מהרי"ק (סס).

פרק שביעי

והנה ראיתי למהרי"ב בח"א סי' מ"ג ולהגר"א
 ב"ד סי' של"א ס"ק ח' שכתרו סברת
 מרן מהרי"ק במ"ש דבעודן ביד העכו"ם לכ"ע
 יש קנין מהרבה סוגיות שבש"ס ע"ש. וכדי שלא
 לעשות למרן מהרי"ק לטועה ח"ו נלענ"ד לבאר
 דבריו הקדושים באופן שלא יקשה עליו כל
 הסוגי' שאזכירם בדברי החולקים עליו בהקדש
 לבאר דברי הרמב"ם (בפ"א מתרומות ה"ו) ו"ל :

עכו"ם שקנה קרקע בח"י לא הפקיעה מן
 המלוות אלא מפרשי תרומות ומעשרות ומביא
 בכורים והכל מן התורה כאילו לא נמכרה לעכו"ם
 מעולם ויש קנין לעכו"ם בסוריא להפקיע מן
 המעשרות ומן השביעית כמו שיתבאר עכ"ל.
 ומדברי הרמב"ם הג"ל למדו הכו"פ ומרן מהרי"ק
 בכ"מ ובאבקת רוכל דביעת הרמב"ם דכשנחלקו
 רבה ור"א בגיטין (מ"ו): לא נחלקו אלא בזמן
 שחזר ישראל וקנה אותו ממנו, אם חזר הקרקע
 לקדושתה או לא, אבל כ"י שהו' ברשות העכו"ם
 לכ"ע יש קנין והרמב"ם פסק כרבה דאין קנין
 לעכו"ם אם חזר ישראל וקנה ממנו חוזרת
 הקרקע לקדושתה ולא הו' ככ"בוס יחיד, אלא
 שמתחייב בכל המעות התלויות בארץ אבל
 כשעדיין ברשות העכו"ם ולא קנה ישראל ממנו
 פירותיו פטורין מכל. והמה ע"ז מהרי"ע (סס)
 ו"ל: ותימא גדול הוא דכל הסוגיות מוכח
 להדיא דהו' דאמריין אין קנין מיירי אף
 כשהקרקע ביד הגוי חדא הוה דספ"ק דכורות
 (י"א): דמפרשין הוה דרשבנ"ח דאמר לוקח
 עבדים ממורחין מן הגוי מעשרן וכן שלו
 בדמרחיניהו ישראל ברשות גוי פירוש שלקחו
 ישראל ומרחן ואמריין דמעשרן דאין קנין
 ומפרק השולח (סס), אמר רבא מנא אמינא לה
 פי' דאין קנין דתנן הלכך כו' חייבים במעשר
 אלא א"כ הפקיר ומפרש לה רבא דגוי ולקטינהו
 ישראל וטעמא דהפקיר הו' לא הפקיר חייב
 משום דאין קנין וכו' מדקאמר אבל יש קנין לגוי
 בא"י לפטור בה כו', משמע הו' לשאר מילי אין
 לו קנין אעפ"י שעדיין שרויס בידו דומיא דתפירת
 צורות כו'. וכן מההיא דהמוכר שדה לנכרי
 לוקח ומביא בכורים מפני חיקון העולם, אלמא
 מדאורייתא לא וחי לא אמריין אין קנין כשעדיין
 בידו מאי קושא' וכו' הנזקין אמר רב דימי
 בר ששנא משניה דרב אין עודרין ע"ש: (הקושא)
 דמן אין עודרין כבר היקשתי מעלמי מוזכר
 לשל בפ"א ע"ש.) ולענ"ד לתרץ כל מה שיש
 להקשות על שיטה זאת ומכל הג"ל בהקדש לבאר
 דברי הרמב"ם מה שיש לדקדק על דבריו
 מרישא לסיפא שכתב ברישא דעכו"ם שקנה
 קרקע בארץ ישראל לא הפקיעה כו', לפיכך
 אם חזר ישראל ולקחה ממנו אינו ככ"בוס יחיד
 כו' ולפי מה שהבין מהרי"ק בפירוש דברי
 הרמב"ם מבואר דאם נימא דיש קנין אפילו

חזר ולקח ישראל ממנו נמי פטור משום דהוי כיבוש ימיר אי"כ אך יתכן דבריו מ"ש בסיפא ו"ל: ויש קנין לעכו"ם בסוריא כו' דהא לריכין לפרש דבסוריא נתתינן דרגא דאפילו חזר ולקח ישראל ממנו פטור לגמרי דגם קודם שמכר לא הי' אלא חיובא דסוריא ע"כ בעינן למימר דבסוריא שמכר לעכו"ם פטור לגמרי אפילו כשחזר ישראל ולקח ממנו וזה ודאי אינו דהא (בהט"ו ובהט"ו) כתב ביהדיא דחייב בתו"מ כמקום ואח"כ מלאתי להגר"א (בסי' של"א ס"ק ח') שעמד בזה ומסיק דהכ"מ שגג בזה ע"ש וכדי לדון למהר"ק לקח זכות נלע"ד לבאר דבריו כוונה אחרת.

דהנה

מקור ושורש לחידוש זה לחלק בין חזר ולקח ממנו ללא חזר ולקח הוא ממתניתין ויגעינן (מ"א.) ו"ל: המוכר את שדהו לנכרי לוקח ומביא ממנו בכורים מפני תיקון העולם עכ"ל וכתבו התוס' ד"ה לוקח ו"ל: זו גירסתם הקונטרס דקנסינן ליה לחזור ולקח ממנו אבל כולי האי לא קנסינן ליקח ממנו להפריש תרומות ומעשרות ומיהו קשה לר"ת דבגמרא מייטו ראי' מהא דיש קנין לנכרי מפני תיקון העולם אין דאורייתא לא מנא ליה דילמא תיקון העולם קאי אהא דחייבוהו ליקח ואומר ר"ת דברוב ספרים לא גרסינן ומביא ברי"ו וה"ק כל אדם הלוקח ממש מביא בכורים ל"ש מוכר ל"ש אחר ור"מ גרס הלוקח ומביא וכן בירושלמי עכ"ל. ועינן בר"ן וברע"ב והרמב"ם גרס וחזר ולקח ממנו כו' וכן גירסת הרי"ף ובעל המאור ותוספת רי"ד ותוס"ט וכן הגירסא בירושלמי ע"ש. ומזה לוקח הדן שכתב הרמב"ם בפ"ב מה' בכורים הט"ו ו"ל: המוכר שדהו לעכו"ם וחזר ולקחה ממנו הרי זה מביא ממנה בכורים מן התורה שאינה נפקעת מן המלוה בקנין העכו"ם כמו שבארנו עכ"ל. וכדי שלא תקשה לרדידי הא דאמרינן בגמרא שתי תקנות הו' דמשמע כדפריש"י כדכתב הכ"מ ע"ש. כתב הרמב"ם בפ"ה המשניות ו"ל: וכבר בארנו במקומות מוסדר זרעים שהעיקר אללנו אין קנין לעכו"ם בארץ להפקיע מן המעשרות לפיכך לקח מן העובד כוכבים מביא מה"ט כשאריו לחמם כשיו מתייקרים בלקיחתן מן העובדי כוכבים ומתקניו שהלוקח מן העובד כוכבים לא יביא בכורים כדי שיתבאר לו שירדה

מקדושתה ולא יתאוו לקנות מהם (כוונתו לבאר לשיטתו את הסוגיא דגמרא בגיטין (סס) דקאמרה שתי תקנות הו' דפשיטא משמע כפי' רש"י) וכשאריו ג"כ שזה גורם שהשאר ביד עובדי כיכבים ותשתקע בידם התקינו שהלוקח מהם יביא כדי שידע שאין קנין לעובדי כוכבים בא"י קנין גמור ולכך ישתדל בפדיית זה הקרקע מידו לפי שהוא עומד בקדושתה ובמתנות ידועות עכ"ל. ומכאן למד הרמב"ם דבכל מקום דאמרינן אין קנין היינו כשחזר ולקח ממנו אבל כל זמן שביד העכו"ם הוא לכ"ע יש קנין בכל מלות התלויות בארץ אבל יש קלת חילוק בין מלות תרו"מ למלות בכורים לענין שבמלות בכורים כיון שבכרו ברשות עכו"ם אינו מביא בכורים אפי' חזר ולקח מהעכו"ם הקרקע והפירות לאחר שנתבכרו כיון דבשעה שנתבכרו היתה ברשות העכו"ם לדעת הרמב"ם לכ"ע יש קנין אבל הראב"ד משיג עליו בזה ו"ל: א"א אף על פי שבכרו ברשות העכו"ם עכ"ל ובפירוט הרמב"ם היינו משום דהביכור של הפירות לענין חיוב ביטורים הוי כמו מירוח בתו"מ דכמו דמירוח העכו"ם פוטר ה"ה ביכור ברשות העכו"ם פוטר וכדכתב הכ"מ בשם הר"י קורקוס ו"ל: וגראה דרבינו לטעמיה אזיל שהוא מפרש זה שכתב אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע היינו אם חזר ישראל וקנה הקדה כמה שכתב בפ"א מה' תרומות ולכך כתב כאן וחזר ולקחה ממנו שסובר רבינו דברייתא בזה מיידי ובשכברו ברשות העכו"ם שאין ישראל הקונה חייב עכ"ל. והרדב"ו דעתו נוטה בזה קלת בחולין אחר וס"ל דרין בכרו הוי כמו קונה פירות מעכו"ם קודם מירוח ע"ש. אבל בחמת זה אינו והסבר לזה פשוט הוא דבחייב תרומות ומעשרות מוכרח להיות שתי פעולות דהיינו שיהי' גדל הפירות במקום החיוב דהיינו בארץ ישראל ושיתמרח ביד ישראל ואם חסר אחת משתי אלה א"א שיתחייב מה"ט בתו"מ והילכך למ"ד יש קנין אין הפירות נתחייבו בתו"מ אפילו כשחזר ולקח מן העכו"ם את הקרקע ואת פירותיה עד שתהיה הלקחה קודם שהגיע לעונת המעשרות ואל"כ הוי כמו גדלו בח"ל, כמו שכתב התוס' רי"ד (סס) ו"ל: ופשטא דמתניתין משמע דמדאורייתא לא מייחייב האי לוקח להביא ממנו בכורים שכן שגטו הפירות ברשות עכו"ם

כאילו חננו בח"ל דיש קנין לעכו"ם בא"י ע"ש. הילכך לא מהני שוב שום מעשה אפילו מירוח ביד ישראל לענין שיתחייב בחו"מ מה"מ וכן בשנינו לעונת המעשרות היתה ברשות ישראל והמירוח היתה ברשות העכו"ם אפילו למ"ד אין קנין לא נתחייב מה"מ בחו"מ כדכתב הרמב"ם בפ"א מסרומות (ה"ג) ע"ש. דפסק כמ"ד מרוח עכו"ם פוטר והא דנתחייב בחו"מ מה"מ בפירות העכו"ם שגדלו בקרקע של עכו"ם שקהה בא"י ולאחר שהגיע לעונת המעשרות קנה אותם ישראל ובמר מלאכתן היינו משום כיון דאין קנין הוי כמו שגדלו בקרקע של ישראל ונעשה השתי פעולות ביד ישראל אלא דמטשן והן שלי ותרומת מעשר ומוכה לכהן מפני שהוא אומר ללוי במעשר ולכהן בתרומות מעשר הני באתי מכת איש שאין אחס יכולון לטול זמנו כלום ואעפ"י דבעודן בידו ס"ל להרמב"ם דלכ"ע יש קנין מ"מ עכ"פ גדלו בא"י ולא בח"ל לכן מהני מירוח ישראל לחייב את הפירות בחו"מ משום דנהי דקנין הדמים שייך להעכו"ם אבל הקדושה שיש לה לא"י דהיינו מקדושת הנוף לא נפקעה (כדכתבתי לעיל בפ"ב) ובהכי קא מיפלגי ר"א ורבה בניטין (מ"ז). כדאמרינן בגמ' וז"ל: במאי קמיפלגי מר סבר (ר"א סבר) דגנך ולא דגן נכרי ע"ש. והיינו לר"א דס"ל דיש קנין בעינן ע"כ שבזמן עונת המעשרות יהי' תחת יד ישראל דוקא ואז קרינן דגנך ומחויב מה"מ אפילו אם אח"כ מכר לעכו"ם אמרינן כיון דנתחייבה נתחייבה ואם מירח בה אח"כ העכו"ם תליא במחלוקת התנאים אם מירוח עכו"ם פוטר או לא כדכתב הרמב"ם או למ"ד גזירה דבעלי כוסין חייב מדרבנן אפילו למ"ד מירוח עכו"ם פוטר אבל מה"מ אינו מחויב אם לא נתמרח ע"י ישראל למ"ד מירוח עכו"ם פוטר וכדק"ל הכי: ומר (רבה) סבר דינוקן ולא דינוקן עכו"ם פ"י למ"ד אין קנין ליבא למעט מרגנך לזמן עונת המעשרות וכיון דאין קנין אפילו בזמן שהגיע לעונת המעשרות היתה ברשות עכו"ם נמי חייב בחו"מ אם המירוח יהי' ברשות ישראל וקרינן ביה דגנך משא"כ אם המירוח יהי' ביד עכו"ם ולמ"ד חין קנין עיקר תליא במירוח ר"ל כיון דאין קנין אפילו הגיע לעונת המעשרות ברשות הנכרי נמי כיון דהמירוח נעשה ברשות ישראל ע"י ישראל חייב מה"מ והגנך קרינן

כיה כיון דעכ"פ הפירות נתגדלו במקום שחל קדושת א"י מלך קדושת הנוף משא"כ למ"ד יש קנין לא מהני מרוח לעוד כיון דתשבינן להפירות שגדלו בקרקע של העכו"ם כמו גדלו בח"ל והמביא פירות מח"ל קודם מרוח ונתמרח בא"י אינו חייב אלא מדרבנן הרי אפילו למ"ד אין קנין וכדפסק הרמב"ם בעינן עכ"פ שהמרוח נעשה ברשות ישראל ואל"כ אינו מחויב כלל להרמב"ם אפי' מדרבנן כדנבאר לקמן הסבר לזה הוא על פי' הא דתיאב בירושלמי בפ"ה דדמאי ה"ח וז"ל ובניטין פ"ד ה"ב רבי זעירא אמר קומי רבי אבייה בשם ר"א אב"ג דר"מ אמר אין קנין לעכו"ם בא"י לפוטרו מן המעשרות מודה הוא הכא דיש לו קנין נכסים פ"י דס"ל לחלק בין קדושת הנוף לקדושת הדמים שיש בקרקע של א"י ואמר דהא דאמר ר"מ חין קנין היינו דוקא לענין שלא תבטל קדושת הנוף שיש בתוכה, אבל עכ"פ הקנין דמים שעי' הקנין אדמת הארץ ישראל קדוש קדושת דמים דהיינו כל חובצת המלות התלויות בארץ קנין להעכו"ם כ"ז שיש תחת ידו הילכך אי' לאו המרוח שנעשה ע"י ישראל היתה פירותיו פטורין מהו"מ דעכ"פ נתגדלו ברשות מי שאינו מחויב במלות הללו, אבל כשנתמריח ביד ישראל נעשה גמר הפעולה המביאה לידי חיוב ברשות ישראל נתחייב בחו"מ מה"מ יטן שגורע באדמת ארץ הקדושה וכן כשחור ולקחה הקרקע מהעכו"ם לא הוי כמו חיוב ימיד ונתחייב במלות התלויות בארץ מן התורה דקנין הדמים שחוזרת לרשות ישראל מחמת שקונה מהעכו"ם קנין הנכסים שהי' לו וחוזרת הקדושת דמים שהי' בהקרקע מקודם שילא הקרקע מרשות ישראל וחוזרת וגיטור בהטטרפות עמה הקדושה הנוף שנשאת עליה מוזמן קידשתה מחמת קנין הדמים דקדושת הדמים אגיד בקנין הדמים וכ"ז דקנין הדמים דהיינו קנין הנכסים ברשות ישראל חלה קדושת הדמים על הקרקע ומתחייב בכל המלות שהוא חובצת הקרקע כך היא דעת רבי זעירא. ורבא בא לפרש דברי רבי זעירא דלענין מהי"ש לו קנין נכסים לאכילת פירות פ"י דאם נימא דאין לו קנין כלל א"כ מן הרין הו"ל לרמות לקרקע ביד ישראל למ"ד מרוח עכו"ם אינו פוטר ע"ז אמר דלאכילת פירות אמרינן דיש לעכו"ם קנין נכסים ואם קנה הפירות שגדלו בקרקע של עכו"ם והעכו"ם מרחן פטור לכ"ע

ולענין זה אמר דקנין נכסי ים לו והילכך פירות עכו"ם ולוא דגך הוא והילכך בעין לכל הפחות שהמרוח יהי ברשות הישראל ולענין זה אמרינן דאין קנין לומר דדי במרוח לבד ולא אמרינן להלריך נמי שיהי בשעת עונת המעשרות ברשות הישראל כמו דאמרינן למ"ד יש קנין ולענין זה אמרינן דבעודן בידו יש קנין לכ"ע להרמב"ם היינו לענין דיש לו קנין נכסים לאכילת פירות ל"ל דאם הפירות שגדלו ברשות העכו"ם נתמרחו ג"כ ברשות עכו"ם לכ"ע פטור מתו"מ לגמרי. ולענין בכורים אי אפשר שיחייב בכורים בפירות שגדלו ברשות העכו"ם וגם בכרו ברשותו שעת בכור הוא כמו מרוח מחויב בעכו"ם כיון שנתבכר ברשות שאינו מחויב בדבר, והלכך אמר התנא במיכר שדהו לעכו"ם דבעין דוקא חזר ולקחה ממנו, אבל בגוונא אחריני אי אפשר שיחייב בכורים מה"ת דאפי' אין קנין בעין עכ"פ ששעשה איזה פעולה המביאה לידו חיוב ע"י מי שמחויב בדבר וברשותו וכן בכורים העיקר שבשעשה שתגמר חיוב הכורים תהיה ברשות מי שמחויב בכורים ובחסר כל זאת אין לנו טעם וטענה בשביל מה נחייב בכורים אם מחמת שגדלו בארץ ישראל הא יש לו קנין נכסים לפחות לפטור את הפירות ממלזת התלויות בארץ והישראל לא עשה בה מודי להתחייב מלד הישראל ולא דמי לפירות שקנה מהעכו"ם דאפי' קנה בתלוש מתחייב הפירות בתו"מ היינו דוקא אם מרח בה ישראל דגמר בה מעשה המביאה לידו חיוב דהא זרם שגמר בה מלאכה ומרח אותם לא נתחייב כלל א"כ עיקר החיוב נעשה ע"י ישראל הגומר בה משא"כ בכורים שנתבכרה ברשות העכו"ם לא נעשה בהם שום פעולה להביא לידו חיוב ע"י ישראל א"כ אין לנו לחייב אלא מחמת הגידול לתוך הא הגידול היה ברשות העכו"ם והיה בתו"מ אם גדלו ברשות העכו"ם ומרח בתוכה ג"כ עכו"ם פטור מתו"מ משום דיש קנין נכסים לענין אכילת פירות וזה אשר כתב הרמב"ם דבעודן בידו יש קנין אבל אם גדלו ברשות העכו"ם ומרחו הישראל אפי' להרמב"ם חייב בתו"מ כדכתב בהדוא בפ"א מתרומות היא והיינו משום דאין קנין להפקיע את הקרקע מקדושת א"י דהיינו קדושת הגוף, הילכך מהני עכ"פ מרוח הישראל והילכך לא תקשה כל קושיות מהרי"ט על הרמב"ם אליבא

דמהרי"ק מהא דאשכחן דחייבין בתו"מ אפי' כשעודן בידו דהיינו דוקא משום דבכל הסוגיות מיירי שנתמרח ביד ישראל וחייבין מחמת המרוח שנעשה ביד ישראל, אבל למ"ד יש קנין נפקעת קדושת ארץ ישראל לגמרי, והא דפליגי תנאים אם קדושת עזרא נתקדשה לעמיד לבא או לא, תיפוק ליה דקנין דהאומות גלו את ישראל מארס ע"י כיבוש וקנו את א"י מטעם כיבוש ויש קנין ממילא בטלו גם קדושת עזרא איכא למימר דקנין עדיף מכיבוש משום דהכיבוש השני לא הו' אלא כמו גזילה ולא קנין כדכתב התוס' וי"ט במסכת עדיות פ"ח מ"ו ולא דמי לכיבוש ראשון שנכשו ברשות הש"י שנבאו כביאים שיטלו הממריבים א"כ כמו שהש"י נתן לישראל הארץ כך נתן מהם משא"כ בכיבוש השני לא מלאנו בכל מקום נבואה בפירוש לפיכך בגזילה נטלוה מידיו ואין קרקע נגזלת ע"ש. והילכך אפי' יש קנין שפיר אמרינן קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבא דהא דיש קנין היינו היכא שהקנה הישראל להעכו"ם בקנין גמור דקין (ועין בגיטין ל"ח.) ובמג"א (סי' הרס"ט ס"ק ה') ובחדושי רשב"א לגיטין בסוגי' דשם ובש"ך ח"מ סי' שס"ג ס"ו ג') וא"כ הא בעינן דחזר ולקח מן העכו"ם אינו אלא בשביל בכורים דאי אפשר בלא"ה משום דבני בכורים ליכא גמר חזוב לאחר קליה כלל אלא בעודן במחובר כבר גמר החיוב כשכרו על האילין כדכתב הרמב"ם בפ"ב בכורים הי"ט ע"ש. אבל לענין תו"מ משכחת לה שיחייב בתו"מ אפי' מה"ת אפילו קודם שחזר ולקח ממנו כגון שנתמרח ביד ישראל ומ"ש הרמב"ם בפ"א מתרומות: עכו"ם שקנה קרקע בא"י לא הפקיעה מן המלוות כו' לפיכך אם חזר ישראל ולקחה ממנו אינה ככיבוש יחיד כו' ה"ה דהוי מני לכתוב לא הפקיעה מן המלוות אלא הרי היא בקדושתה ומפריש תו"מ אפי' קודם שחזר ולקחה ממנו ובלבד שנתמרח ע"י ישראל ברשות הישראל משום דק"ל כרבה דאין קנין אלא משום דרואה להשמיענו דין בכורים ביחד עם תו"מ כדכתב: אלא מפריש תרומות ומעשרות ומביא בכורים והכל מן התורה ע"ש. לכן כתב: לפיכך. אם חזר ישראל ולקחה ממנו אינה ככיבוש יחיד וחייב אפי' בכורים אעפ"י דהישראל אינו עושה שום פעולה לגמור החיוב ואגב בכורים כתב נמי תרומות ומעשרות להשמיענו דחייב להחזיר

לכתן וללוי ואין יכול לומר אני באתי מכח איש
 שאין אתם יכולים לישול ממנו כלום כמו
 שמני לטעון בשירות שגדלו ברשות עכו"ם משום
 דאין קנין ולא הפקיעוהו מן המלווה ואעפ"י
 דבשביל בכורים למד לא הו"ל לכתוב ולחדש
 חדושים משום דלחדש חידושים בדיני בכורים
 ייחד מקום לעצמו וסידר הלכות בכורים, ובפרט
 שבהלכות בכורים כבר כתב חידוש זה דבעינן
 חזר ולקח בפ"ב הט"ו וכדכתבתי לעיל אך ממחמת
 שחידוש זה נ"מ גם לענין הו"מ בדינים שעסק
 שם הילכך כתב דבעינן חזר ולקחה ממנו ועיקר
 החידוש הוא בשביל בכורים ומשום דאין קנין,
 אבל למ"ד יש קנין לא ה"י מחתייב בבכורים
 מה"ת אפי' בחזר ולקחה ממנו והילכך שפיר
 היכיח הגמרא דגיטין (שס) ממחתייב דקמי
 חזר ולקח מביא בכורים מפני תיקון העולם
 דיש קנין דל"כ מדאורייתא הוא דמחויב בבכורים
 כיון דאין קנין ולא הוי כביבוס יחיד ול"ל למימר
 הטעם דמפני תיקון העולם דמשמע דמה"ת
 אינו מחויב בבכורים אלא מפני תיקון העולם
 שלא יא רגילין למכור לנכרים קרקע בארץ
 ישראל ומסיק הגמרא דלעולם אין קנין ומדאורייתא
 הוא מחויב בבכורים כיון שחזר ולקחה ממנו והא
 דאמרינן הטעם דמפני תיקון העולם היינו משום
 דשתי תקנות הוו וכדיבאר הרמב"ם בפ' המשניות
 דככתבתי לעיל.

פרק שמיני

והנה לרש"י יר"ת ואפי' לתוס' רי"ד ובעל
 המאור והר"ן דגריסי וחזר ולקחה הא
 כתבו דלקחה ממנו מלאה פירות ע"ש. כ"ע ס"ל
 דמביא ממנו בכורים אפי' בלא חזר ולקח ממנו
 את הקרקע אלא בפירוק לחוד מחויב להביא
 בכורים למ"ד אין קנין מה"ת ע"כ סבירא
 ליה דלמ"ד אין קנין אפי' קנין נכסים אין
 להם והילכך אפי' עודן בידם אין קנין בנכסים
 אלא ברשות ישראל הן עומדין ואלל העכו"ם
 לא נחשבין אלא כמשכנה כדכתב רש"י (בגיטין
 מ"ו:) ד"ה מדאורייתא לא ע"ש. הילכך למ"ד
 אין קנין גם הקדושה דמיס לא נפקעה ממנו
 כלום וכמו שעומדת ברשות ישראל לגמרי לכל
 דבר ודוקא לענין מרוח פוטר מרוח עכו"ם אפי'
 למ"ד אין קנין כדבאר לקמן בעזרי"ת היינו
 משום דמעשה שעושה העכו"ם בפועל לא נחשב

למעשה המביאה לדי חיוז או משום דהיא לן
 מיטוט דקרא דגנך ולא דייון עכו"ם משא"כ
 בכורים שלא מחוסר מעשה היא אלא מחוסר
 רשות וכיון דאין קנין לאו מחוסר רשות הוא
 הילכך לשיטתם שפיר איכא למחייב להביא
 בכורים אפילו מן הפירות שלקה מן הנכרי
 ובסברא זאת פליגי רש"י ור"ת ור"ן ורע"ב
 ור"ח ותוס' רי"ד ורי"ף ובעל המאור ורמב"ם
 וראב"ד לרש"י ור"ת וראב"ד ור"ן ורע"ב ובעל
 המאור ותוס' רי"ד אפילו בכרו הפירות ברשות
 העכו"ם חייבין להביא בכורים למ"ד אין קנין
 דאפי' בעודן ביד העכו"ם מיחשב כמו שבכרו
 ברשות ישראל רק משכנה אלא העכו"ם אבל
 הרמב"ם והר"ח והרי"ף ותו"ט ס"ל דאפילו למ"ד
 אין קנין מודה דקנין נכסים יש לו והילכך אם
 בכרו ברשות מי שאינו מחויב בדבר פטור
 מבכורים ולפי מה שמפרש הר"ן בחידושו כדברי
 הר"ח גם הר"ח ס"ל כדעתו ע"ש. אמנם לריבין
 להבין למ"ד יש קנין דמפרש דהא דתקן במחתייבין
 טעמא דמביא ממנו בכורים משום תיקון העולם
 הוא ולא מה"ת וכן לס"ד דהגמרא דמפרש אליבא
 דכ"ע דטעמא דתיקון העולם אינו אלא מדרבנן
 א"כ תקשה איך יתקן להביא בכורים בעזרה
 היבא שאינו מחויב מה"ת הא הוי מביא חולין
 לעזרה ואין כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת
 בקום ועשה כדאיתא בגמרא דב"ב (פ"א.) וז"ל:
 וליחוש דלמא לאו בכורים יניהו וקא מעייל חולין
 לעזרה ע"ש. ואין לומר דהתם פריך הגמרה
 אליבא דר"מ דאמר התם אינן אחד ספוקי
 מספקא ליה ובפסחים (כ"ב.) אמרינן בהדיא
 דר"מ ס"ל חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא הוא
 ע"ש. ואעפ"י דהסוגיא דשם ע"כ מפלגים גם
 לרבנן כדוכיחו תוס' שימות (פ"א.) תד"ה
 מאי טעמא ע"ש. נמי שפיר מקשי הגמרא דהא
 איתא בקדושין (כ"ח.) דרבנן ס"ל דחולין שנשחטו
 בעזרה דאורייתא הוא אבל מחתייב דהמוכר
 שדה לנכרי ס"ל כמ"ד חולין שנשחטו בעזרה
 לאו דאורייתא ואפי' בהבאה שרי כדכתבו
 תוס' בנזיר (כ"ט.) ד"ה קסבר ע"ש חדא דהתם
 מחתייב דקדושין (כ"ו:) ס"ל חולין שנשחטו
 בעזרה דאורייתא הוא דתקן התם התקדש כו'
 וחולין שנשחטו בעזרה אינה מקודשת ע"ש. ועיין
 בתוס' (שם כ"ח.) ד"ה אלמא ועוד קשה
 לשיטת רש"י שכתב בפסחים (שס) ד"ה חולין

כהז' דאפי' למד' דחולין ששחטו בעזרה לאו דאורייתא היינו דוקא לענין איסור הנאה אבל לאיסור אכילה לכ"ע אסור דאורייתא ע"ש. וה"ה להבאה. וכן איכא להקשות ממה שכתב הרמב"ם בפ"ב מצבורים ה"א וז"ל: ומציין צבורים של דבריהם מערי סיחון ועוג ומסוריא שהקונה בסוריא כקונה בירושלים ע"ש. הא הוי מציא חולין לעזרה והא הרמב"ם פוסק דמציא חולין לעזרה דאורייתא הוא עיין בכסף משנה פ"ב מה' שחיטה ה"ג ועיין במשנה למדך שם שהאריך בזה הרבה, לכן נראה דגם שם צענין לעשות העלה שנתנה הגמ' ב"ב (סג): דמקדש להו ע"ש ואח"כ מלאחי להחוס' חדשים בפ"ד דגיטין מ"ט שעמד בזה לענין הלוקח מציא צבורים להס"ד ולמ"ד יש קנין והניח בקוש' ע"ש. ולעג"ד נראה דבאמת צענין התקנה דמקדיש להו כסוגי' דב"ב והא דלא מסדר גמ' הקדומו צעל הש"ס לאוקמיית הללו בסדר גמ' מסדר גמ' לזיקין היינו משום דבגיטין לא לריבין לכל המקטע שהלריבוי בעלי הש"ס ב"ב דמה שמפלגל הגמ' דב"ב ודלמא לאו צבורים נינהו וקא מפקע להו מתרומה ומעשר ומסיק דמפריש להו כו' לא לריבין במסכת גיטין דלרש"י ור"ת וסייעהם דמפרישים את המתניינין דהלוקח מציא צבורים דהיינו פירות לחוד קנה א"כ איכא למימר דקנין ממנו לאחר שנמרה מלאכתו ביד העכו"ם דלכ"ע מריח עכו"ם פוער ופוער מתו"מ ולא לריבין לדמוקי דמפריש להו ולפלפל בשלמא כו' לכן המתניו בעלי הש"ס עד מסכת ב"ב ושמה פילפלו כל הלוך בזה ובאמת התקנה דמקדיש להו לריבין גס בגיטין.

והנה במה שדמיו הגמ' שם בפלפוליס' ופריך בשלמא כו' אלא מעשר ראשון דלוי הוא למאן יביב ליה ע"ש. לוקמא כגון דאקדשינהו קודם גמר מלאכה והפירות יהיו של הקדש ומרווחן יהיו ברשות הקדש ומרוח הקדש לכ"ע פוער כדאיתא במנחות (ס"ה): ולאחר גמר מלאכה פריך להו ואפי' בפירות האילנות דגמר מלאכתן הוי חקף בקלירתן איכא לאוקמא כגון דקדשינהו במחזור ועוד הרני ע"כ צענין שיקדיש קודם גמר מלאכה דעדיין לא נחייב בתו"מ ולא הוי עבד דלי' לאחר גמר מלאכה וכבר נתחייבה בהפרשת תו"מ והוי קודם הפרשה איסור עבד ואין איסור הקדש חל עליו

כלל כמו דק"ל דאין איסור חמץ חל על איסור עבד בפסחים (ל"ה): והרמב"ם פסק הכי בה' חמץ ומנה פ"ו ע"ו ס"ט. אך בשביל זה לא אמרינן דהקדש אינו הקדש כלל דאפי' במקום דאמרינן אין איסור חל על איסור מ"מ האיסור מיתלף תלי וקיימא איכא למימר מטעמא אחרינא צענין שיקדיש קודם גמר מלאכה דבשעה שחל איסור עבד נעשה הכהן או הלוי שותף עמו כפי חלק המגיע לתרומה ולמעשר ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ואין הקדש חל על חלק הכהן או הלוי וא"כ כפי חלק התרומה והמעשר ישאר חולין ויכניס חולין בעזרה (עיין בחוס' פסחים ל"ח ד"ה אתיא ובסוכה ל"ה ד"ה דאי ע"ש) ואין לומר דכיון דרובא הוי הקדש ומוחר להביא בעזרה את החלק חולין ג"כ משום דאי אפשר לחלק דהא החוס' ב"ב (סג) ד"ה ודלמא שכתבו התוס' להוכיח דאינו אסור חולין להביא בעזרה אלא היכא שיש כעין הקרבה מהא דאיתא במנחות (כ"א): יאכלנה שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שיהא נאכלת על השבט ע"ש. ורש"י כתב שם דחון לעזרה יאכל חולין ותרומה מבוחר דאפילו היכא דחולין הוי לורך הקדש נמי אסור להכניס בעזרה דרק הקרבה לחוס' ואפילו שלא בדרך הקרבה לרש"י א"כ הכא נמי אעפ"י דאי אפשר לחלק ואין לך לורך הקדש גדול מזה ואעפ"כ אסור הוא ואעפ"י דממתניין דובחים (ג'): לכאורה משמע דמוחר בכה"ג דהוי לורך להקדש דאיתא שם: ולתת לתוכן חבלין חולין והבלין תרומה ע"ש. עיין במנחות (ק"ו). ובפסחים (ס"ו): חדה' מציאה וב"ב (סג) ד"ה ודלמא ובחוס' מנחות (פ'): ד"ה וזי עוד יש להקשות הא דפריך הגמ' החס' וז"ל: אלא מעשר ראשון דלוי הוא למאן יהיב ליה ע"ש. מאי קוש' הא שני חילנות מציא ואינו קורא משום דספיקי מספקא להו א"כ מספק אינו חייב ליתן ללוי כלום דהמוליא מחבירו עליו הראיה, ואינו מחייב ליתן לא ללוי ולא לכהן מספק א"כ איך שייך להקשות אלא מעשר ראשון דלוי הוא? וכבודו הראיה מ. ולמן שאך כ"י העיר לי בזה לומר דכאן לא שייך לומר המוליא מחבירו עליו הראיה דכאן לא דמי לכל מקום דאמרינן בהס' המוליא מחבירו עליו הראיה, דלא אמרינן הכי אלא היכא דאם לאו של פלוני של מוחזק הוא בודאי משא"כ הכא בכסף שני חילנות דאפילו אם לאו של

פלוני הוא של מוחזק הוא בודאי נמי אינו דאפילו. אם לאו בכורים הוא ואינו מחויב ליתן לכהן משום דלאו בכורים הוא מ"מ שלו נמי אינו אלא מחויב ליתן ללוי וכיון דמוחזקו אינו חזקה הילכך מחויב הוא להביא את הפירות מרשותו ממ"ד והילכך שפיר פריך הגמ' דלוי הוא למאן יהיב ליה, והשבתי לו דהא למ"ד טובת הגאה ממון הרי יש לו חזקה טובת הגאה וממון שלו הוא אפילו לקדש בו את האשה למ"ד טובת הגאה ממון (עיין בקידושין (ל"ח).) אך איכא למימר דטובת הגאה אינו שייך אלא בודאי מתנות אבל במתנות המוספקים בטלי זכות טובת הגאה ממנו דהרי אין לי רשות ליתן לשום אחד דאם יתן לכהן אולי ירדך ליתן ללוי וגוול את השבט ואם יתן ללוי אולי שייך לכהן א"כ אין לו רשות כלל ליתן וממילא בטלי זכות טובת הגאה ממנו. טוב מלאתי למהרי"ט אלגזי על הלכות חלה להרמב"ן (כ"ט:) שםסיק בענין חזקה ממון הולכין אחר עיקר הממון ולא אחר טובת הגאה ע"ש. (איכא למימר דה"פ מעשר ראשון דלוי הוא פי' כיון דשלו ודאי אינו א"כ דמי כמי שיש תחת ידו פקדון שאינו יודע למי לחזור ומי הוא בעל הפקדון. אסור לחזור לשום איש ונרדך להניח אללו עד שיבא אליהו כדאמר ר' אבה בר זבדא אמר רב כל ספק היטא לכתחלה לא יטול ואם נעל לא יחזור עיין ב"מ (ל"ד) ב"ק (ק"ג:) ובש"ע ח"מ (ס' רכ"ב ש' שם"ה.)

אמנם

הא דפריך הגמ' וקא מפקע כו' היינו הכהן וכן הא דפריך למאן יהיב ליה כו' הכל קאי על הכהן עיין ברשב"ם שם ועיין ברמב"ם פ"ד מה' בכורים ה"ד והכהן מוחזק הוא בחזקה ממון גמור א"כ מאי פריך למאן יהיב ליה ואולי דינאא כוונת הגמרא דפריך למאן יהיב כו' היינו דס"ל בשעת אכילתו של כהן בכורים הרי עובר עבירה דספק גול השבט וא"כ מוטב שיהי' שב ואל תעשה והא דלא קאמרי התקנה דהכהן יתן דמי מע"ר ללוי ולא יהי' חשש גזילה בידו ראין לומר דלר"מ אסור לכהן לאכול המע"ר כמו לזרים דהא ביבמות (פ"ו:) אמרינן בהדיא דלכ"ע מותר לכהן ע"ש. איכא למימר דדבר התלוי בדעת אחרים. לא שייך לעשות תקנה דשמא לא יראה הלוי לקבל דמי המע"ר ואי לאו דמתספינא הוא לפרש סוגו דכ"ב באופן אחר

דעל מה שפריך הגמ' בתחלה ודלמא לאו בכורים נינהו כו' משני דמקדים להו הדר פריך והא צבי מאכלינהו ומשני דפריך להו ופריך ודלמא לאו בכורים נינהו כו' קס"ד להמקשין דהתרתן שמתוך דמקדים להו כוונתו שהקדים לאחר המרות כדמשמע פשטות הלשון שהקדים במחזור ולכן פריך דלמא לאו בכורים נינהו וקא מפקע להו מתרומה ומעשר הא בשעת מרות ברשות הדייט היתה ולא הו' מרות הקדש אלא מרות הדייט וחייב במעשרות וע"י הכורים. קא מפקע להו מתרומות ומעשרות ומשני דמפרש להו ולא קא מפקע מידי וה"ה דהוי מזי לשני. דמיירי שהקדים קודם המרות ופטור בלא"ה אלא דעדיפא מיניה משני דאפי' לאחר המרות נמי מזי להביא בכורים ולא קא מפקע להו מידי הדר פריך על התרתן דמקוי לה דמקדים להו איך אפשר להקדים כולה הא איכא חלק הכהן וחלק הלוי מעורב ביניהם שאין יכול להקדים דהוי דבר שאינו שלו וא"כ הוי מביא חולין לעזרה דהיינו חלק הכהן והלוי בשלמא תרומה גדולה פי' חלק התרומה גדולה מזי להקדים משום דתרומה גדולה בלא"ה נותנים לכהן והכורים נמי נותנים לכהן א"כ הא ניחא להו לכהן שיקדים גם חלקו כדי שיוכל להביא את הפירות בצורה ויאלץ אותן לכהן לפני ה' דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו: ומעשר שני נמי יהיב ליה לכהן פי' חלק מע"ש נמי מזי להקדים משום דזכות הוא לי ובלא"ה שייך הוא לכהן מעשר עני נמי יהיב ליה לכהן עני פי' דיוכל ליתן הכורים לכהן עני דהמעשר עני נמי יוכל ליתן לו א"כ יש להכהן עני זכות בתרומהו ובכורים ובמעשר א"כ שפיר מזי להקדים גם חלק המעשר עני: אלא מעשר ראשון דלוי הוא למאן יהיב ליה פי' למאן מזי יהיב הכורים כדי שיהי' צידו להקדים גם חלק המעשר ראשון שיהי' לו זכות להקדים גם חלק המע"ר הא מעשר ראשון דלוי הוא ולוי אסור לאכול בכורים ומסיק דאפשר להקדים כולה גם חלק המע"ר ובאמת הכורים יהיב ליה לכהן והא דאי אפשר להקדים חלק המע"ר לאו קושיא. היא מידי דאיתא כר"א בן עזריה דס"ל דמעשר ראשון אף לכהן א"כ גם במע"ר יש להכהן זכות בגוה הילכך שפיר מזי להקדים כולה ולהביא הכורים מספק וליכא שום חשש דמביא